

Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії

Наше слово

Місячник Союзу українців Румунії. XXI рік видання. № 206, серпень, 2011

*І чужому навчайтесь,
Що свого не цурайтесь...*

М. Шибанко

Наш голос

NAȘ HOLOS
ISSN 1220-6296

Головний редактор - Ірина Мойсей
Редактор - Іван Ребошапка
Секретар редакції - Михайло Трайста

Редколегія:

Іван Арделян, Іван Кідешук,
Іван Ковач, Микола Корнищан
Микола Корсюк, Михайло Михайлюк,
Юрій Павліш, Віргілій Ріцько

Адреса редакції:

Раду Попеску, 15, Сектор 1, Бухарест;
Телефони: 021/222.07.29; 021/222.07.37
Телефони/Факси: 021/222.07.37; 021/222.07.55;
E-mail: redactia.nasholos@gmail.com

Друкарня «S.C. SMART ORGANIZATION S.R.L.»,
Бухарест, Румунія
Redacția:
Str. Radu Popescu, Nr. 15, Sector 1,
București România

Застереження:

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.

Читайте в номері:

- ❖ *«У всьому, що було, я залишусь зарані загублений і вічний мандрівник в тумані»*
- ❖ *«Сміються, плачуть солов'ї...»*
Богдан Бойчук:
«Антологія української модерної поезії в діаспорі»
- ❖ **Володимир Маяковський:**
«Три різні мовні джерела в мені...»
- ❖ **Іван Ковач:** *«Сміються, плачуть солов'ї...»* або *Невичерпність духовних криниць української поезії*
- ❖ *Відрадли «поклади» народної пам'яті*
- ❖ *Румунський «вісімдесятник»*
Аурел Марія Барос
- ❖ *Відсічення крил (Оповідання)*
- ❖ *Традиційне весілля на Буковині*
- ❖ *Микіцій у лісних (Легенда)*
- ❖ *Кокоштруци (Бувальщина)*
- ❖ *Верхньорівнянські співанки*
- ❖ *Дитячі сторінки*
- ❖ *Сторінки гумору*

«У ВСЬОМУ, ЩО БУЛО, Я ЗАЛИШУСЬ ЗАРАНІ ЗАГУБЛЕНИЙ І ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК В ТУМАНІ»

До 100-річчя від дня народження Ореста Масикевича

У посмертно надрукованому вірші «І все-таки...» («Обрії», Вид-во «Критеріон», Бухарест, 1981) Орест Масикевич, якого сторіччя з дня народження виповнилося 9 серпня цього року, подумки «зважуючи» на «терезах» почуття невеселе ним прожите і надію на повернення до пошуку «недомовлених слів» та наполягання на потребу віри у те, що *«знов зазеленіють клени перед ворітьми, / бузок розквітне і нахлине повінь світла»*, все-таки в останній підсумовуючій строфі засобом контрасту і песимістично-романтичним тоном наче «пророкував» невтішну його посмертну долю митця слова:

*Пройдуть роки й рожево зацвіте життєва даль.
У всьому, що було, я залишусь зарані:
загублений і вічний мандрівник в тумані,
я буду появлятися – як докір і як жаль...*

Помер Орест Масикевич 8 грудня 1980 р. Три роки пізніше нині покійна викладачка української літератури Бухарестського університету Магдаліна Ласло-Куцюк надрукувала в «Обрях» (1983) аналітичну статтю «Сонети і ронделі Ореста Масикевича», відзначивши його «плекання форми (поетичної – «НГ») з пристрастю ювеліра», дуже велику вимогливість «до себе і до інших щодо чистоти української мови», недопускання ним «щонайменшої граматичної неправильності», надавання великого значення «стрункості композиції, єдності думки, її природному розгортанню», а в культивованих ним вимогливих з художньої точки зору сонетах і ронделях, які він пристрасно кохав, будучи фактично у захваті «від кожної вдалої рими», умів, як справжній поет, долати важкий мисленнево-структурний бар'єр і встановлювати належну «взаємозалежність між певним змістом і певним ладом віршування», бо своїм творчим інстинктом відчував, «в яку віршову форму йому найвигідніше влити свій задум». Через два роки після статті Магдаліни Куцюк австралійський літературознавець Дмитро Чуб у ж. «Новий обрій» (ч. 7, 1985, Мельборн) надрукував статтю про Ореста Масикевича, в якій подав біографічну довідку про нього, відзначив досвідченість поета, у загаль-

них рисах оглянув його творчий шлях, підкресливши той факт, що «поетична творчість Масикевича, незважаючи на певні впливи, наприклад Тичини, має власні прикмети, власне місце в літературі», бо, як «хтось з літературознавців сказав, що Масикевич – чарівник слова».

Посмертно появилася у Бухарестському видавництві «Критеріон» об'ємиста збірка його літературної спадщини «Ключ-зілля», дечого з творчості поета появлялося спорадично в україномовних публікаціях Румунії, насамперед на сторінках «Нашого голосу».

Згодом над статтю Ореста Масикевича, як, на жаль, і над деякими іншими українськими письменниками Румунії, наче б то «наліг туман», як, до речі, із сумом передвіщав поет у вищезгаданому вірші, і він, згідно зі своїм же сумним передвіщенням, «появлявся – як жаль», щонайменше у гірких переживаннях вірної й оспіваної ним дружини Орисі, яка в контексті дискусій про доставляння матеріалів про українських письменників Румунії до розпочатої перед роками в Києві «Української літературної енциклопедії» сумно зізнавалась 1989 року: «Від смерті мого чоловіка минає дев'ятий рік. До тепер мало хто писав (про Масикевича – «НГ») або, якщо писав, то коротко чи навіть повторяв лише те, що прочитав в якійсь пресі (страждаючій дружині можна простити незгадування статті Магдаліни Куцюк, написаної аж ніяк не на основі прочитаного «в якійсь пресі», а на основі проникливого знання віршів збірки Масикевича «На місячних перехрестях» – «НГ»). Ніхто не писав більшої розвідки про поета і громадського діяча Буковини. Не знали чи уважали недоцільним «наражуватися» одверто писати про цю одчайдушно-активну, безстрашну людину. І тому я почала писати про Ореста так, як дилетант, нефахівець, але з добрим наміром дати матеріали тим, хто бажає проаналізувати шлях його небуденного життя, хто не буде обмежуватися тільки на його творчій літературній спадщині». Чи збереглося написане нею, і, якщо так, то де саме воно збереглося – це немала літературознавча загадка.

(продовження на 4-ій стор.)

«У ВСЬОМУ, ЩО БУЛО, Я ЗАЛИШУСЬ ЗАРАНІ ЗАГУБЛЕНИЙ І ВІЧНИЙ МАНДРІВНИК В ТУМАНІ»

(Продовження з 3-ої стор.)

Сучасному старшому поколінню україномовних читачів Румунії й україномовного світу творчість Ореста Масикевича, взагалі, відома, середньому поколінню, напевно, у дуже малій або незначній мірі, а молодшому і наймолодшому поколінням, напевно, навіть саме його ім'я не відоме, і то поета, якого художня творчість є окрасою української літератури Румунії та україномовної взагалі.

Орест Масикевич народився 9 серпня 1911 в селі Неполоківці Кіцманського повіту (Україна), будучи в сім'ї найменшим хлопчиком з-поміж його трьох старших сестричок. Закінчив у Чернівцях гімназію а потім університет. Під час студентських років відзначився активною участю у культурно-громадській діяльності, очолюючи кілька разів Студентське товариство «Запороже», беручи участь у діяльності драматичного гуртка «Буковинський кобзар», товариств «Українська школа», «Руська беґеда» та ін.

З молодих літ виявляв нахил до художньої діяльності. У 16 років успішно керував місцевим шипшинським хором, викликаючи захоплення селян-глядачів. Ще раніше, в 11 років написав перший свій вірш. Згодом почав друкувати дописи у чернівецьких публікаціях, зокрема у «Календарі-альманасі». Захоплення цим видом праці, художні здібності і талант, які ставали чимраз виднішими, спричинилися до того, що у 24 роки Орест Масикевич став головним редактором чернівецької газети «Час».

Під час другої світової війни Орест Масикевич разом з дружиною переїжджають до Бухареста. З 1949 р. він перебуває у таборах строгого режиму Середньої Азії, в Озерлагу, що частково відображено у помертено надрукованому оповіданні «Коваль Макс». Дехто з його співрозмовників зізнається, що, після прочитання ним «Архіпелагу ГУЛАГ» Солженицина, Масикевич оцінив його як слабкий твір у порівнянні з тим, що бачив він в Озерлазі.

У 1955 р. Масикевич повертається до Румунії, перебуваючи разом з дружиною у Тімішорі, потім у Сінаї, де бере участь у місцевій літстудії. Дехто уважає, що він навіть керував нею.

Згодом родина Масикевичів переїжджає до Бухареста, живе в найнятому помешканні, невдовзі після того оселяється 1978 р. у прибухарестському містечку Буфтя, купивши там хату з прекрасним садом і левадою. Це дало можливість Оресту Масикевичу творчо спілкуватися із столичними румунськими поетами, брати активну участь у діяльності Бухарестської української літстудії при Спілці письменників Румунії, друкуватися.

Ще до цього часу добірка його віршів появилася у впорядкованому нині покійним Євгеном Мигайчуком колективному збірникові «Ліричні струни».

Згодом у Бухарестському видавництві для нацменшин «Критеріон», в якому редагуванням українських книг займався молодий тоді Микола Корсюк, вийшла перша збірка поезій Ореста Масикевича «На місячних перехрестях», яку можна уважати видавничою і культурною подією у житті української громади Румунії, бо вона заявила про появу досвідченого автора, уже вповні сформованого з художньо-поетичної точки зору, автора, який досконало володіє технікою віршування, якою не вимушено, а, навпаки, зовсім природно, захоплено і хвилююче викладає глибокий зміст, який, уважає дехто із знавців, наприклад, Дмитро Чуб, є поетичним відгомном важко і гнітюче пережитого поетом, вираженого власним, до нічийого не подібним, стилем, сповненим чудових метафор та інших засобів художньої експресії.

Той факт, що поет наче перебуває у стані без «точки опертя» (*Кому оповісти свій жаль сьогодні/ і де шукати точки опертя,/ коли загрузло в душу почуття,/ що я стою на березі безодні*), в очікуванні зміни на кращий життєвий шлях наводить дослідників на думку, що ряд віршів були написані ще на засланні, як це сугерують хоча б такі заголовки поезій, як «В очікуванні», «І все-таки...» та ін. Чи не найпоказовішим у цьому смислі є вірш «Летять думки»:

*З дерев пізнання зла й добра
щодня я спогади стрясаю.
Невже весна – це лиш мара
недавніх літ в загірнім краю?*

*Туди у безвісті летать
думки, неначе в казці коні...
Їх не зупинить жодна гать,
вони й посріблять мої скроні.*

*В похміллі, із думками враз
летить і серце. Лиш не вниз би!
Можливо – у вечірній час
мене прикличе рідна призьба.*

*Проймає ту щасливу мить
любві сила незборима.
Днів юних золото й блакить
в усі часи перед очима.*

На противагу цьому станові, як це видно у поривах справжніх поетів, що завжди прагнуть ідеалу, Масикевич зізнається, що жодні злигодні не могли збити його з обраного ним шляху і погасити в ньому вогонь творіння поетичних скарбів:

*Багаття моє не вкривалося приском,
злий вітер все більш роздував мій вогонь;
зацькований, тішивсь я часто лиш стиском
твердих, мозолистих і теплих долонь.*

*Сузір'я моє у негоду не блідло:
я знав лиш один – рівний шлях до мети.
Набутий мій скарб – це над скронями срібло,
майбутній – дукати в душі берегти.
(«Мої скарби»)*

Тематична «палітра» віршів Ореста Масикевича багата, різноманітна і захоплююча. Як у багатьох талановитих поетів, його вірші супроводжують почергові життєві етапи. Чи не найрізкіше кидається у вічі відблиск останнього періоду життя поета (як доказу, що вони написані були якраз у цей період), його «осені», що нестримно минає, як би не намагався поет припинити її, наче журавлів ворожінням, як це зображено у чудовому вірші «Осінній рондель» (оприлюдненому і в румунському, не зовсім вдалому, перекладі), сповненому непідробленої туги-печалі:

*Моєї казки журавлі
летять вечірньою порою;
жалем трійливого настою
я ваблю тінь їх до землі.*

*Летів би я на їх крилі
коли, кутастою стрілою,
моєї казки журавлі
летять вечірньою порою.*

*Жалів осінніх скрипалі
скидають з неба крик луною,*

*як перед безвістю глухою.
І губляться у сірій млі
Моєї казки журавлі...*

У тому ж видавництві «Критеріон» появилася 1979 року друга збірка поезій Ореста Масикевича «Бурековіт», значно урізноманітнівши тематичну «палітру» його поетичної творчості. Зокрема кидається у вічі громадянська складова тематики, співзвучна з деякими його прозовими творами, яка висвітлює постать поета-трибуна, безкомпромісного поборника правди й глибоколюдської поведінки, який розвінчує запроданство, боягузтво, донощизтво, як це випливає з циклу «Прометей на землі», зокрема з вірша «Контрапункт»:

*Ви кажете, що щастя – хліб, до хліба, дах
і вкрити грішне тіло пестощами й шовком...
На вашім місці, я, на чотирьох ногах,
і день і ніч, до неба б скиглив, вив би вовком.*

*Аби лиш вийти із води сухим – братів
штовхнути можна у провалля вміло й сміло...
За ковбасу гнилу, за тридцять срібняків
ви певно зробите своє мерзенне діло...*

*Як на Христа, на мене пальцем покажіть
і, як Христа, продайте поцілунком Юди, –
і все ж таки, на протязі тисячоліть,
я житиму, як довго будуть жити люди.*

*Пробачте! Не пробачте! Я – у добру путь...
Та й що ж вам Прометей? Всього лиш вісім
літер...*

Ніч темна...

Осіннь...

В серці біль...

Доці ідуть...

В пустелі дикій стоagne вітер... Вітер... Вітер...

Помертено появилася масивна збірка (326 стор.) літературної спадщини Ореста Масикевича «Ключ-зілля», в якій з-поміж прозових творів (біля десятка) чи не націкавіше оповідання – «Коваль Макс».

Помер Орест Масикевич 8 жовтня 1980 р., у м. Буфтя, де і похоронений. Через якийсь десяток років, захворівши, його дружина поїхала до сестри у Чернівці, де і померла. Покинута напризволяще хата у Буфті, ніби, «сама від себе» загорілась, і жодного сліду цього бездітного сімейства в Румунії не осталося. Отож, для теперішніх і наступних україномовних читачів дуже корисним було б перевидання вибраних творів цього вповні самобутнього, цікавого і цінного письменника, яким був і залишиться в українській літературі Румунії Орест Масикевич.

Редакція «Нашого голосу»

«Вмиються, плачуть солов'ї...»

Іван КОВАЧ

БОГДАН БОЙЧУК: «АНТОЛОГІЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕРНОЇ ПОЕЗІЇ В ДІАСПОРІ»

Книжку, про яку піде мова, – «Поза традиції» (Антологія української модерної поезії в діаспорі) – я шукав, як кажуть, «тисячі» років, і не знайшов, хоч і моє ім'я, і моя поезія та про неї були в ній, і хоч один з примірників, що були передані в Румунію, був призначений і мені. Та нічого, бо, ось, за неповні... 18 років мені вдалося її знайти, – не свою, а чужу, позичену. Богу дякувати!

Та про книжки треба писати, тим більше, коли їх автори торкаються імен з нашої літератури. Інакше ж і вони, і ми німі.

Антологія, про яку йдеться, вийшла 1993 року спільним трудом Видавництва Канадського інституту українських студій, Альбертського університету, Фондів українознавчих студій та досліджень при Оттавському університеті траєкторією: Київ, Торонто, Едмонтон, Оттава.

Упорядник антології – визначний поет Богдан Бойчук, лідер Нью-Йоркської Групи української поезії та головний редактор журналу «Світо-Вид» (Нью-Йорк, Київ).

«Поза традиції» охоплює 39 авторів з різних країн, які творили і творять поза межами колишнього Радянського Союзу, вона начислюючи 473 сторінки.

Антологія обмежена до поетичної творчості останньої чверті минулого століття і «в неї включені тільки ті поети, які вийшли «поза традиції», тобто які манерою свого голосу, письма, чи новаторського світобачення, поширили параметри української поезії», як зазначено у Слові від упорядника Б. Бойчука.

Селекція віршів відбулася «за досконалістю поетичної фрази, за оригінальністю метафори, за конфігурацією вірша та за його збуджуючою відчутністю» (Б.Б.).

До антології «Поза традиції», до її так званої «автохтонно-західної» групи, яка «відкрито розриває з традиціями усталеної прозодії і творить в системі західних поетичних моделей і настанов», включено твори сімох українських поетів Румунії: Теофіля Ребошапка, Михайла Михайлюка, Івана Ковача,

Михайла Небиляка, Миколу Корсюка, Павла Романюка та Івана Негрюка, за віком упорядкованих авторів зі зазначенням Богдана Бойчука, що кількість віршів того чи іншого поета в антології не є показником якості, чи досконалості його поезії, вона визначаючись виключно наявністю стилістичної різноманітності даного поета.

Кожен автор з антології представлений стисло, коротко: рік і місце народження, навчання, праця, видані книжки (як правило, до 1989 р.). Про кожного поета Б. Бойчук наводить свою думку, власне, про його творчість, іноді посилаючись на деяку «автохтонну» критику: на М. Ласло-Куцюк, Є. Мигайчука, а зокрема, на М. Михайлюка.

В продовженні подамо уривки з думок Б. Бойчука про кожного з наших поетів:

• **Теофіль Ребошапка** (1953): «Назовні Ребошапка – раціональний поет, але під поверхнею його рядків нуртують болючі й драматичні струмені; Його поезії викликають враження білих віршів, хоч такими вони не є. Таке враження зумовлюють, мабуть, зрівноважено пливуча дикція, ваговитість думки та речитативний хід ритміки; Метафори Ребошапки скупі, згущені й семантично трудні не лише своєю складною асоціативністю, але й тим, що в них завжди інструктована нелегко зрозуміла думка».

• **Михайло Михайлюк** (1940): «Поет, з нечисленними винятками вільного вірша, творить манерою традиційної прозодії. Він селективно і вдумливо добирає словник, різко карбує контури рядків і строф, а в підтекст своїх поезій ставить інтелектуальне зарядження. Свої, назагал усталені поетичні засоби, він усучаснює наскрізь модерними образами, які – в контрасті до запальної тканини віршів – драматичні, а то й експресіоністичні, як, наприклад: утроба – це «проти неба чорні рани», «від блискавок небо кололось навпіл», «камінь нидів на сухоти» і тим подібне».

• **Іван Ковач** (1946): «Перша збірка Івана Ковача, «Поезії», спричинила в 1972 р. своєрідний перелом в українській поезії Румунії: від провінційно-консервативної – до сучасної модерної поезії; Ковач

«Вмиються, плачуть солов'ї...»

вільно послуговується і традиційною, і модерною прозо-діями. Його найсильнішим і найавтентичнішим засобом є метафора (пиктуральна) – багата на різногранну асоціативність. Один рід його метафори передає пластичний образ (...), другий – настрої, непрямо, через вібрації почуттів (...). Метафори третього роду складніші. Вони створюють магічно-сугестивні образи з сюрреалістичними тіннюваннями».

• **Михайло Небиляк** (1949): «Головним рушієм творчості Михайла Небиляка, поета чіткої особистої лірики, є неспокій та інтригуюча таємничість мандрів. Героєм його абстрактних мандрівок є постать «мандрівника», наче поетичного двійника (...), бо мандрівник не лише минає усе по дорозі, але й одночасно минає себе в часі. Його ритміка, тонація і станси сприймаються безпосередньо. Його ритми часто «приховані», – і цей факт неутралює контури регулярності його віршів і робить їх наче вільнішими».

• **Микола Корсюк** (1950): «У своїх творах, особливо ранніх, поет послуговується широкою гамою поетичних форм, – від вільного вірша починаючи і канонічними кінчаючи. Корсюк часто мислить і творить схемами. Домінантною темою всіх його збірок є дерево з усіма його символічними варіаціями (однією з головних тем другої збірки, наприклад, є блудний син). У його схематичному мисленні часове й позачасове минуле

й сучасне пересуваються, як куліси, й заходять поза себе, створюючи при цьому незвичайну, нову реальність. Корсюк – складний поет, його тропи часто семантично закодовані. Поет часто черпає з фольклорних джерел (...), пропускає видобуте через подвійну призму – інтелектуальну й поетичну».

• **Павло Романюк** (1953): «Романюк з незначними винятками послуговується вільним віршем, інструментованим під розповідний тон; Він залюбки деталізує, тобто насичує свої образи чи ситуації найдрібнішими нюансами; Цікавою особливістю поезії Романюка є те, що вона заглиблена в локальні народні джерела й гармонійно інтерпретує їхні елементи в модерній вислів; Романюк часто робить співставлення споглядно несумісних чи антитезних конструкцій».

• **Іван Негрюк** (1954): «Головним віддзеркаленням його творчості й у його творчості є природа і земля (в селянському сенсі), людина і рід; Попри всю свою увагу до модерності й оригінальності вірша, Негрюк, у першу чергу, хоче, щоб кожне його слово було болючим ударом у дзвін світу; В останній збірці (...), хоч Негрюк висловлює ці мотиви здебільшого характерними йому «поетичними валентностями образу», громадська поезія не легко піддається поетичному перевтіленню; Його метафора складна, багатогранна, з великою «сугестивною силою», висловлена скупим, але згущеним словником».

Сподіваємось, що наш СУР передрукує книжечкою як тексти про кожного з наших авторів антології, так і включені до неї вірші, і то якнайближчим часом...

Теофіль РЕБОШАПКА

Іван КОВАЧ

Микола КОРСЮК

Іван НЕГРЮК

Михайло МИХАЙЛЮК

Михайло НЕБИЛЯК

Павло РОМАНЮК

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Теофіл РЕБОШАПКА

НІЧНИЙ ПТАХ

Нічний птах настійливо
клює серце своє
серед білого дня,
око викльовує ночі
і не може докльовати
останню її мить.
Чути в тиші,
як шукаються
очі пташині
серед небес,
а птах, вертаючись в минуле,
ніби свій час
несе туди,
де я з тобою шукаємо його.

НІЧ У БІЛІЙ СОРОЧЦІ

Ніч у білій сорочці
збирає своє родюче поле
серед моєї долі
і щохвилино ховає
зернину моєї душі
під своєю борозною,
щоб не згасло на небі
їхне сузір'я.
І, немов ті очі дівочі,
у зеніті моєї зіниці
випурхають опівночі
серед неба наді мною
окаті зірничі –
аж співає життя
душі кожного зерна пшениці.

Михайло МИХАЙЛЮК

МАРЕННЯ

За мною назирці
Ідуть привиди,
Всміхаються єлейно...
В душу кидають
Дурманний трунок –
Замерзлі зорі
Білим вогнем...
Не можу схватись
У жодній улоговині
Мого єства...
...Лечу в безбарвний простір...

ДЗВОНАР

В пучках його буяли квіти,
Вітри від дива никли ниць,
А хмари спрагли, непривітні
Вінком вітали блискавиць.

Сферично мідь косила тучі,
Бо дзвін органом рокотав,
Од лева грому нили кручі
І час камінний дибки став.

А він, зв'язавши туго серце
Із серцем дзвона, наче вісь –
Землі і неба в ньому терням...
Дзвонар
в Титана
переріс!

Іван КОВАЧ

БАЛАДА ПРО КОРОМИСЛО

На мості стояла дівчина
з коромислом зір на плечах,
а сонце все бігало навкруг,
кусало їй тіло гладке...

На мості стояла дівчина
і сонце коромислом біла,
воно розбивалось на прах
і знову кусало їй тіло...

На мості стояла дівчина,
у відра ронила свій плач,
мов скеля, повітря гриміло
і тикалось в пазуху білу...

На мості стояла дівчина,
вертіла коромислом ввись,
сама вона в білу троянду
на мості, мов біль, розвилась...

ТРОЯНДА

Коло тої чорної криниці
посаджу троянду,
коло тої.
Там збіглися
червоні сльози і дівчата.
Там.
Скрипить коромисло
на білих плечах,
скриплять глибини вод...
Ясен впав

дівчатам в руки,
мов склепіння вод.
Коло тої чорної криниці
посаджу троянду,
коло тої.

БІЛІ КОНІ

Завернули в казку
білі коні
смутним, героїчним
галопом.
З ніздрів жмутком
вогонь виростає,
як із тої спиртівки.
Заблудили в казці
білі коні,
шукаючи мого дитинства.

Михайло НЕБИЛЯК

МУРОВАНІЙ СПОГАД

В кістках моїх забагато тиші,
очі собачі дишуть сіллю пустинь,
дорога плаче в походи довгі,
запахом неба дишуть сиві степи...

Дороги довгі в криниці линуть,
лиця чудні вдаряють тім'я моє,
дитина родиться в сні цеглини,
тихо тепер в грудях сивих мурів...

Тримайте більше на сонці руки,
бурю і дощ до вас чим більш пригорніть,
бо в кожному з мурів дружина Маноле
і кожна цеглина боліти вас буде.

ЗРУБАНИ ТОПОЛІ

Зрубав хтось ті стрімкі тополі,
покрились мохом білі пні,
а ті дрова, без листя й голі,
давно десь зникли у вогні.

Гуляє вітер полем сивим,
під сонцем злим горить земля,
а пісня гнеться в темні гриви
і треться знов, немов імла.

...Не чути шум листків тополі,
по голім полю вітер гне
траву рясну, якої болі
за серце шарпають мене.

«Вміються, плачуть солов'ї...»

Микола КОРСЮК

НАЩАДКИ СОНЦЯ

Розп'ята
лісом наснованих поем
горять:
горять нащадки
золотим сміхом
голосних.
Горять і йдуть
нащадки,
несучи на голові,
замкнуті в полум'яні обручі
білі весні.
Ми йдемо,
а волосся скреготить,
немов замерзлі долоні вогню
перед смертю.

Білі ночі протікають
через листя заснуле
і скриплять, немов вози,
набиті сушеним світлом.
Ми йдемо.

Вгинаються!

Тріскають!

Пропасть –

Груди землі.

Ми йдемо, щоб впасти
і пропасти самі в собі.
Білі алеї вказують нам путь,
білі зорі злітають нам у волосся.
Ми пропадаєм білою блискавицею,
для того, щоб в наших слідах
горіло око сонця.

Ідуть нащадки сонця
із сонцем в очах.

ЕСКІЗ РОЗЛУКИ

Птахи вмирають в словах
червоними сльозами,
Трави од вітру розкинули брови,
а орли тримають у дзьобах
конденсовані секунди.
Вітер завмер
у зморшках слюдяного неба.
Гнеться волосся від ударів сонця.
Серце, немов ураган,
розкидає слюдяні пелюстки
дрижачого смутку.

Я – не я, а ти – не ти,
і ми – не ми.
Лиш наші контури
стоять, немов примари
синьої розлуки.

ТІНЬ

Між мурами дерев
забуті птахи,
немов забуті ікони,
падають і вмирають
у пальцях
забутих ночей.
Забуті криниці
затопили кінську шерсть,
загубивши погляди
в глині.
Голі жінки,
немов розбиті глечики,
качаються в повіках
сонячних тіней,
залишаючи в сузір'ї
свою тень.

Павло РОМАНЮК

ВІД 'А' ДО ВСЕСВІТУ

Айви починають свій ріст, свій всесвіт
від літери А.
Яблуко народжується від Я.
А птахи зароджують свій лет
у формі літери Л
(інколи, весною, – у формі трикутника),
А люди блукають людяно у літері Л,
(або ще в ненародженій літері).
Тільки серця ще не народилась літера,
а лиш таємна, нерозшифрована
фонема...

ДРУЖЕ

Друже, вирубай дерева в мені,
щоб весною метелики душі
могли вільно літати...
Залиши тільки осіку, –
десь на грані трикутного серця.
Перелетять, прилетять перелітні птахи
і заснуть маленьке гніздо під оком...
Друже, вирубай всі дерева, залиши тільки
осіку;
Може, і я весною зазеленію!..

Іван НЕГРЮК

УКЛІН ВАМ, ВИСОКІ ГОРИ

Уклін вам, гори
з вічною діадемою
сонця на чолі.

Світле небо
цілує струмочок,
з серця каменя розлитий.

Як гарно бути
у горах річкою,
піснею глибини.

Уклін вам,
сонячні гори душі і долі
моїх братів та предків!

Зелені свічники ялин
з вертикального старання
дрижать у водах.

ПАСТЕЛЬ І

Босоніж перебігає літо
через стерні,
залишаючи за собою
пелюстки цикорію,
мов краплини поту;
від туманно-сумного лету лелек
по долинах замрячів
срібний іній.

Стукає осінь вітрами у вікна,
вдаряють віти яблуками
у шиби,
немов кулаками.
Скриплять небесні мости
від переходу хмар
і березове полум'я гнеться до землі.

СИРОТОЮ ПІСНЯ...

Яка небезпека, тривога
жахать полінне тіло флейти,
аж серце яворів
стає лебедем
і зморшки павутинять
воду дзеркал?

Цієї ночі сиротою пісня блукала,
торкаючись скронемою
місячного рифа,
а каганця гадюче око
ще й досі горить...

Ірина МОЙСЕЙ

ВОЛОДИМИР МАЯКОВСЬКИЙ: «ТРИ РІЗНІ МОВНІ ДЖЕРЕЛА В МЕНІ...»

Одні називають його кон'юнктурним поетом, інші поетом-новатором. Одні стверджують, що його ім'я асоціюється із Жовтневою революцією, а творчість разом з падінням радянського комуністичного режиму віджила своє, інші й сьогодні захоплюються його поезіями, вважаючи найкращим і найталановитішим поетом радянської епохи. Саме таку «резолуцію» через п'ять років після смерті поета наклав на його творчість Сталін. «Але ця «милість вождя», як зазначає В. Назарець («МАЯКОВСЬКИЙ Володимир Володимирович», освітній портал «Українська література») зіграла злий жарт із посмертною долею поета». Вона прищепила йому клеймо «пролетарського поета» і на довгі роки радянської влади відкинула майже всі можливості об'єктивного підходу до його творчості. Тож не дивно, що в пострадянські часи його постать в іншому, ненав'язаному і непримусовому світлі викликала нову хвилю зацікавлення.

Один із дослідників творчості Володимира Маяковського Г. Бебутов у своїй книзі «Гімназія обличчям до обличчя», виданій в Тбілісі в 1977 році, наводить досить цікаві факти з біографії поета, що заставляють по-новому глянути на цю історичну постать співця революції з... українським козацьким корінням.

Маяковський Костянтин Кирилович – прадід поета по батькові, був сином полкового осавула, що служив у славному козацькому місті Бериславі Херсонської губернії, що нині розкинулось на правому березі Каховського водосховища. У 1822 р. після завоювання Грузії був переведений на службу на Кавказ.

Дід поета по батьківській лінії – Маяковський Костянтин Костянтинович народився в українському Бериславі, проте виріс у Грузії, довгі роки служив секретарем повітового правління Ахалціхе.

Бабуся поета по батькові – Данилевська Євфросинія Йосипівна, походила з роду вихідця з Подільської губернії (нині Вінницька область) козака Данила і була двоюрідною сестрою відомого українського дослідника і письменника Г. Данилевського. До речі, саме Данилевського можна назвати одним із родоначальників української фантастики. У своєму фантастичному оповіданні «Життя через сто років», написаному в 1868 році, він описує світ 1968 року, де: централізоване постачання міст водою, електроенергією і теплом; трансляція вистав по телефону; підземна залізниця між Англією і Францією; штучне море на місці Сахари і т. д.

Мама Володимира – Павленко Олександра Олексіївна, була дочкою українця, штабс-капітана Павленко Олексія Івановича (дід поета по матері), який загинув в російсько-турецькій війні 1877-1878 рр.

Батько поета – Маяковський Володимир Костянтинович народився вже в Ахалціхе, навчався в Кутаїсі та Тбілісі, служив лісничим у фортеці Багдади (нині Маяковський). Саме там і народився 19 липня 1893 р. Володимир Маяковський – ще один етнічний українець, який прославив російську літературу.

Маяковський був свідомий свого походження, бо інакше, як можна пояснити його слова: «Три різні мовні джерела в мені, я не з кацапів-роззяв. По діду – козак, по іншому – січовик, а за народженням я – грузин...».

Беручи до уваги наведені вище факти із біографії Маяковського, зовсім іншими очима бачиться його вірш «Борг Україні», за якого, якби він не покінчив життя самогубством в 1930 р., то в 1933 його, напевно, розстріляли б, і який, на диво, сьогодні звучить значно актуальніше, ніж в далекому 1926 році, коли був написаний.

Володимир МАЯКОВСЬКИЙ

БОРГ УКРАЇНІ

Чи знаєте ви
українську ніч?
Ні,
ви не знаєте української ночі!
Тут
небо
від диму
дедалі чорніш
і герб
зорю п'ятикутною
блискоче.
Де горілкою,
відвагою
і кров'ю
Запорозька
вирувала Січ.
Загнуздавши
у дроти Дніпров'я.
скажуть:
– Дніпре,
сили нам позич! –
І Дніпро
по вусах дроту, по пасах
електричний струм
несе
по корпусках.
Либонь, рафінаду
і Гоголь радий!
.....
Ми знаєм,
чи курить Чаплін,
чи чарку хилить.
Ми знаєм
Італії безрукі руїни;
ми Дугласів галстук
напам'ять
завчили...
А що ми знаєм
про лице України?
Знань
у росіянина
не глибока товщ –
тим, хто поруч,
пошани мало.
Знаємо лиш
український борщ.
Знаємо ще
українське сало.
І з культури

знань не широченько:
окрім
двох
уславлених Тарасів –
Бульби
та відомого Шевченка, –
ані з місця руш,
як не старайся.
Притиснеш його –
дурницю зморозить.
викладе весь
вантаж розумовий:
візьме й розповість
зо двоє курйозів,
анекдотів
української мови.
Я кажу собі:
товаришу москаль,
на Україну
зуби не скаль.
Вивчіть
мову цю
зі стягів –
лексиконів мас повсталих, –
Велич в мові
і простота:
“Чуєш, сурми заграли,
Час розплати настав...”
Хіба є щось
звичайніше
й тихіше за слово,
витерте від уживлення,
“слышишь”?!
Я
немало слів придумав вам,
важу їх, і хочу,
щоб розчулись,
щоб зробились
віршів
всіх моїх
слова
важучими,
як слово “чуєш”.
.....
На один копил
людей
не ліч,
щоб сором
не їв очі.
Чи знаємо ми українську ніч?
Ні,
ми не знаємо української ночі.

Переклад
Леоніда ПЕРВОМАЙСЬКОГО

Іван КІДЕЩУК

ІВАН КОВАЧ: «СМІЮТЬСЯ, ПЛАЧУТЬ СОЛОВ'І...», або НЕВИЧЕРПНІСТЬ ДУХОВНИХ КРИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

Може, хто-небудь уявляє собі, що укладання антології зовсім проста річ, і не треба особливої відваги, щоб створити, коли захочеться і як захочеться, збірник, гордо найменувавши його антологією, хрестоматією тощо. Але добрі антології можуть створити тільки видатні митці, які дихають справжньою літературою: поезією, прозою чи драматургією, обдаровані талантами критика та історика літератури, оперуючи над такою книгою одночасно трьома «просвітліннями», як висловлюється скромновостанньомузтакихзаходів видатний поет Іван Ковач: просвітлінням поетичної реверберації, просвітлінням валентностей представлених авторів і просвітлінням художньої течії та оригінальності, якими впливається певний автор особистим струменем в тисячолітнє гирло української літератури, такої глибокої, вартісної і красивої, але, на жаль, – скаржиться автор, – покищо нікому не вдалося на теренах румунської літератури доказати це найкращими перекладами із невмирущих поетів «Божественного саду поезії» (див. передмова, ст.6), де так вшановуються наші прабатьки та батьки Гр. С. Сковорода, І. Котляревський, Т. Шевченко, І. Франко, Л. Українка, М. Коцюбинський, В. Стус, В. Симоненко, Богдан-Ігор Антонич, І. Драч, Д. Павличко та багато інших.

З цієї точки зору найбільше для нашої літератури спробував зробити донедавна невтомний Ст. Ткачук рядами антологій та перекладів, і навіть жалів, що у нас, в Румунії, панує суворя скупість такої праці, яка не тільки просвітлює читачів, але, насамперед, поглиблює просвітління самого автора-антолога, чи перекладача (див. «Антологія сучасної румунської поезії», В-тво Мустанг, 2005, ст. 6).

Тому зараз антологія української поезії в портретах-просвітліннях «Сміються, плачуть солов'ї...» Івана Ковача (В-тво RCR Editorial, Бухарест, 2010) стала коштовним діамантом в духовній скарбниці української поезії. В ній відкриваємо цікаві портрети-просвітління Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки – з класиків, Миколи Бажана,

Миколи Зерова, Олександра Олеса, Василя Стуса, Василя Симоненка, Богдана-Ігора Антонича – з новіших творців та Бориса Олійника, Ігора Калинця, Михайла Ткача, Петра Перебийноса, Володимира Бровченка, Дмитра Павличка, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Володимира Вознюка, Павла Мовчана, Степана Ткачука та інших з-між сучасних поетів України та Румунії, за допомогою яких Іван Ковач намагається переконати своїх читачів у величч українського слова, відшліфованого велетнями української літератури.

Звичайно, поетичну антологію І. Ковача відкриває найбільший поет України, пророк українського народу Т. Г. Шевченко, автор поеми «Марія», в якій, як і в багатьох інших його творах, домінує тема матері і дитини, яка була і залишиться навіки центральною координатою нашого існування:

*«У наших раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим».*
(«У наших раї на землі»)

Трагічність постаті Т. Шевченка, – зазначає І. Ковач, – полягає в тім, що поет понад усе любив дітей, але не пощастило йому жити в сім'ї, у своїй хатині і радіти своїми дітьми – найбільшою «Божою благодаттю».

У Івана Франка та Лесі Українки автор відкриває перед читачем риси титанізму і геніальності, бо вони, як висловлюється Євген Маланюк про українського Мойсея, жили «інстинктом величч».

Для читача Румунії, уточнює антолог, корисно знати, що Леся Українка та М. Емінеску, як всі романтики, зринули у світ з ренесанського гіганства, а їхні герої, Мавка («Лісова пісня») та Лучафер («Лучафер») – власні прототипи генія, поєднують небо і землю своїми долями трагічності: Мавка невмируща, як частка природи, лісової космічності, – обожненого простору землі, хоч вона одночасно символізує також і «невмирущу красу мистецтва»,

божественного натхнення самої авторки Л. Українки – в параелементах гігантності, що, при стику з людиною, породжують трагічність несумісності з нею; те ж саме, що в Емінеску із Лучафером, який ніяк не може терпіти земної умовності. Обоє, Мавка і Лучафер, залишаються у своїх світах самими собою, але різниця між ними, – занотовує І. Ковач, – полягає в «кінцевім оптимізмі» героїні Лесі Українки, яка помирає упевнена: «Стане початком тоді мій кінець» (Див. «Сміються, плачуть солов'ї...» ст. 36.).

Портретист І. Ковач висвітлює постаті українських письменників чітко й глибоко як аналітик, критик та історик літератури, враховуючи художні течії, типологію, естетичні напрями, велетності тощо, не тільки теоретичним підходом до кожного з них, але й практично, зразками творів, які пропонує читачам для наглядності.

Разом із великими класиками в антології подаються портрети велетнів новітньої української літератури, як вічно молодого «пан-музичного» Павла Тичини, інтуїтивіста, романтика, експресіоніста та бароковця Миколи Бажана, розстріляного і вічно живого поета-неокласика Миколи Зерова, майстра граціозних пісень, як вважав Іван Франко, Олександра Олеса, що розповів «печаль свою» всім українцям рідної землі та всьому світу.

Далі просвітлюються постаті поета-мученика в часи ганебної «величч» радянщини Василя Стуса, який помер на заслання в Сибірі та який засуджував своїх співвітчизників-смертоносців: «Ми робим смерть. Лякливі тіні, / ми робим смерть, ми робим смерть. / І те даруєм Україні» («Ми робим смерть»); і поета Василя Симоненка, що гнівно виступав проти деспотизму та оспівував любов до народу й батьківщини у своїх «шедеврах-жемчугах» (І. Ковач), поки радянські «захисники» прав людини не скоротали віку 28-річного поета.

Знайомимось з Богданом-Ігорем Антоничем, байронівським поетом, автором «Зеленої Євангелії», який вважає, що: «Природа – це поезія! Велика» (див. ст. 182), а місто, на жаль, «пуща з каменя», і тому марно запитується: «Коли тебе змете новий потоп?» (див. «Сурми останнього дня», ст. 186).

Із видатних поетів-сучасників І. Ковач пропонує

слідуючі портрети: Бориса Олійника, Ігора Калинця, Михайла Ткача, Петра Перебийноса, Володимира Бровченка, Дмитра Павличка, Ліни Костенко, Миколи Вінграновського, Івана Драча, Михайла Григоріва, Володимира Вознюка, Павла Мовчана і наших – Ореста Масикевича та Степана Ткачука.

Треба відмітити, що багато із згаданих поетів стали добрими друзями українців Румунії, між ними нагадаємо І. Драча, Дм. Павличка, М. Ткача, В. Вознюка та ін. Перші два – поети-велетні України та світової літератури, а слідуючі – наші сусіди-чернівчани, всіма закохані в українську та румунську культури, – визначає І. Ковач. Так, І. Драч (як і його душевний учитель Пабло Неруда – «Континент образності») прекрасно переклав на українську мову вірші Нікіти Стенеску і був нагороджений премією ім. Нікіти Стенеску, Дм. Павличко – «Поет від Бога», «Каменяр нової доби» (О. Гончар), автор українських рубай та причт і знаменитої пісні «Два кольори». Був нераз почесним го-

стем в Румунії чернівчанин М. Ткач, добрий наш друг (помер 2007 р.); він посадив у наші серця квіти Любові й Надії голосами піснярів-солов'їв України Дмитра Гнатюка, Миколи Кондратюка та Володимира Івасюка (ст. 156). А В. Вознюк, що присвятив своє життя «Принцесі Буковини» О. Кобилянській, відомий нам своєю любов'ю до М. Емінеску: «Зоря життя Міхая Емінеску/ понад віки усі, понад світи» (ст. 269).

В світу поетів-велетнів входять Борис Олійник («Поет вічної Любові до Шевченка»), Ліна Костенко («Невловима королева»), Михайло Григорів («неомодерн київської школи»), Петро Перебийніс («блискучий поет-в-собі»), Павло Мовчан («передовсім поет»), Орест Масикевич («чарівник слова») та Степан Ткачук («великий життєлюб»), всі вони є, – підкреслює І. Ковач, – представниками «найпристрашніших почуттів та манер» (Передмова, ст. 6).

Переклади М. Бажана, М. Зерова та М. Фішбейна із зарубіжної літератури – поруч «висотної» української поезії у просвітліннях Івана Ковача – подають читачам, зокрема, нашим учням та студентам, зразкову поетичну антологію з широкими «континентами образності».

Іван РЕБОШАПКА

ВІДРАДНІ «ПОКЛАДИ» НАРОДНОЇ ПАМ'ЯТІ

Згально відомо, що в народній пам'яті відзеркалюються прожиті тим чи іншим суспільством (суспільним колективом тощо) явища, події, випадки. Надовго запам'ятовуються, писав Іван Франко, лише ті з них, що викликають в народі сильні враження та переживання, глибоко хвилюють їх.

Народна пам'ять це, по суті, усна історія. А «зафіксовані» в ній події зберігаються, взагалі, на протязі трьох поколінь, вважають народознавці. Само собою зрозуміло, що таке визначення тривалості зберігання фактів у народній пам'яті – у певній мірі відносне. Бо не можна не брати до уваги історико-суспільно-національну самобутність не так якого-небудь народу, а скоріше його окремих зон чи, просто, «закутків».

Однією з українських громад Румунії, в якій визначення періоду тривалості народної пам'яті своєрідне, можна уважати українську добруджанську громаду, в усній пам'яті якої більше ніж три покоління збереглися відомості, перекази, пісні, згадки тощо про давноминулі історичні події, починаючи з часів, що передували зруйнуванню Запорізької Січі 1775 р. Катериною II. А це тому, бо руйнівні катерининські заходи доводили запорізьких козаків до розпуки, і вони, які безмірно любили свою батьківщину Україну, без жодних вагань віддавали своє життя за неї, змушені були з горем в душі покидати її. Ці хвилюючі переживання і спогади передавались їхнім нащадкам і, чимраз у стислішому об'ємі, з багатьма призабутими сторонами, дійшли аж до наших днів. Цьому посприяли ще дві обставини: територіальна ізоляція добруджанських козацьких нащадків і наявність поміж ними зразкових носіїв і зберігачів усної народної традиції.

Щедрим на пісенні скарби та усні перекази виявилось добруджанське село Караорман, яке знаходиться майже у повній ізоляції від інших сіл, а в ньому Всевишній зволив дожити до 2002 року у всьому поважній бабусі Мотрі Мойсей, якої феноменальна пам'ять була невичерпною.

Своєрідний «перетин» усної пам'яті цього села мав я нагоду здійснити 7 листопада 1993 р., з нагоди організованого Румунським міністерством культури мініфестивалю української пісні, фестивалю, приуроченого до храму місцевої церкви напередодні Святого Дмитрія (за старим стилем).

У народну пам'ять, практично, входять всі поточні явища, події, факти, які переживає суспільний колектив. З часом вони «відсіюються», найважливіші з-поміж них і найхвплючі зберігаються.

Для народознавства, соціології і ін. подібні «розтини» мають певне значення. Вони показують, чим саме захоплюється той чи інший суспільний колектив, як сприймає він і оцінює ті чи інші факти.

У Караормані, крім специфічно добруджанського землеробства (= предмет етнографії), основним заняттям є рибальство, досліджуване ще Хведором Вовком. Про ці заняття, традиційні і зі своїми теперішніми вигодами та більше з невигодами, мені не дано було пучути якихось-небудь відгуків (бо ні не входив у специфічні їм проблеми), а ось одностайною гордістю моїх співрозмовників виявились бути здобуті караорманськими вихідцями призи у нетрадиційному занятті козацьких нащадків, а саме у гребному спорті (рум. канотаж). Із великим захопленням і безпомильною точністю мені було вчислено такі зовсім небуденні дані: Георг'є Сіміон – чемпіон світу і друге олімпійське місце (Монреал, 1956), Тома Сіміон – чотири рази чемпіон світу, разом із славнозвісним липованом Іваном Пацайкіним, і два олімпійські призи (Москва, 1980; Лос Анжелес, 1984), Микола Артїмон і Андрій Концолєнко – перші європейські чемпіони з подвійного каноя (Познань, 1961), Аурел Сіміонов і Петро Максим – двічі світові чемпіони з подвійного каноя, і один раз – чемпіони Європи; Сергій Прокоп разом з Костелом Маня з Муругля – друге місце з подвійного каноя

(Дуйсбург, 1967); Іван Теренте разом з Артамоном Варабйовим з Міла 23 – чемпіони світу (Мексика); Микола Теренте – чемпіон Європи (Снаг'ов, 1968); Сергій Філіп – заслужений тренер з гребного спорту Івана Пацайкіна, братів Сіміонов-ів, Аурела Макаренка з Крішану та Костіке Олару із Сомови; а Георг'є Сіміонов у той час (1993 р.) був тренером національної команди гребного спорту Мексіки, готуючи її до слідуєчої світової олімпіади. Дечого з переказів про світові здобутки караорманців-каноторів, напевно, збережеться у місцевій народній пам'яті, щонайменше у пам'яті їхніх нащадків.

Показовим і цікавим з наукової точки зору виявився «перетин» 1993 р. народної караорманської пам'яті і стосовно аспекту збереження в ній спогадів про давноминулі явища та події, зокрема ще із запорізьких часів, засвідчені у історичних піснях, про дві з яких детально мова йшла у попередніх розвідках, друкованих у цьому ж журналі «Наш голос».

Записи я проводив, з одного боку, у невідповідних умовах – за храмовим столом, довкола якого знаходились різні особи (перш за все – перший в історії посол України в Румунії), і кожний «встрявав» у мою роботу, завдаючи шановній Мотрі Мойсей різні питання, перериваючи її (звичайно ж, як непрофесіонали у польових обстеженнях), що, розуміється, мішало їй спокійно, без хвилювань пригадувати пісні і виконувати їх повністю. З іншого же боку, така «асистенція» продемонструвала дуже цінний факт: присутнім (включно і юній внучці господарів) відомі були імена майже всіх героїв українських історичних пісень, і вони, поспіхом, «наказуючи» Мотрі проспівати пісню про того чи іншого героя, наче б нажимали на відповідну кнопку якогось «співучого» автомата, не даючи змогу Мотрі зробити належну передишку, ні пригадати повністю поодинокі пісні.

Діалог між мною, рештою присутніх і Мотрею Мойсей, з якого ясно випливає той факт, що у Добруджі побутовали давно і пісні про свавільну поведінку цариці Росії Катерини II з козаками, пройшов так:

Хтось: Співайте... «...батько з сином...». Ви співали нам...

Мотря Мойсей: Знаю, що співала. Як поїду у Крішан (до заміжньої дочки – І.Р.), вони заставляють старенних щоб їм співала... тепер вже не можу...

Хтось інший: Є та пісня, як убило сина на війні...

М.М.: Не можу я нагадати тої пісні...

Хтось третій: «За Сибіром сонце сходе»... (про Кармалюка – І.Р.).

М.М.: Не можу я нагадать...

Хтось інший: Якусь іншу пісню...

М.М.: Хіба я знаю якої?! Стой, брє, нагадаю...
Шо ж ти мене мучиш?..

Дочка: Про Катерину...

М.М.: Ага, чекай:

Собралися всі бурлаки

Та й до (о)дної хати:

«Тут нам їсти, тут нам пити,

Журбу забувати.

Катерино, вража дочко,

Катерино, вража мати,

Шо ж ти наробила, –

Шо ти нашу всю Вкраїну

Та й занастила...

Далі вже не можу нагадати...

І.Р.: Скажіть, будь ласка, хто була Катерина?

М.М.: Цариця. Вона воювала. Бо через ню вони прийшли сюди.

І.Р.: Хто, вони?

(Продовження на 16-ій стор.)

Караорман

ВІДРАДНІ «ПОКЛАДИ» НАРОДНОЇ ПАМ'ЯТІ

(Продовження з 15-ої стор.)

М.М.: Ну, та наші. Чо ми тутечки! Відтіля поприходили. Вони тікали, усі, од робіт... Сей народ (добруджанці – *І.Р.*) – котрі повтікали сюди.

І.Р.: Чому вони тікали сюди?

М.М.: Кажуть, шо велика панщина була, робія... вони тікали з дітьми, і без дітей тікали. Так казав дід (по Мотриними тещею і тестем, 115-річний Сава Платон). Він шше парубком чи хлопцем прийшов сюди. Він співав і казав, шо «та Катерина – курва, ми просили в неї вуродії, а вона устружків давала», так він казав, той дід, нехай він бреше, а з ким воювала та Катерина... не знаю...

З досі наведеного діалогу впливає надто цікавий аспект дії народної пам'яті, а саме той, що вона життєво важливі події актуалізує, передає їх живими в уста наступних поколінь: дід Мотрі Мойсей співав їй пісню про Катерину (й інші) та розповідав про давні козацькі події у 1938 році, а бабуся Мотря, цитуючи сказане ним (утік парубком від... панщини, скасованої в Росії... 1861 р.; «ми просили» в Катерини, а «вона давала»...), актуалізує події понад двосотлітньої давнини, представляючи їх як, ніби, сучасними, бо вони надто сильно вплинули на їх народне сприйняття. По-друге, оте «ми просили» (від Катерини), напевно, є відгомоном спроб козацьких посланців до Катерини II з проханням задовольнити ряд бажань.

Даний уривок належить до історичної пісні, історизм якої, як зауважує В. Пропп, «не полягає в тому, що в (ній) правильно виведені історичні особи і розказані історичні події», а в тому, «що в таких піснях народ висловлює своє ставлення до історичних подій, осіб та обставин, виражає свою самосвідомість».

Пісня (повністю не ідентифікована мною), з якої уцілів добруджанський уривок, належить до пісень козацького циклу, в якому відображено «колонізацію України Московським царатом після Переяславської угоди» (Мар'яна Лановик, Зоряна

Лановик, *Історичні пісні*, «Українська народна словесність», Львів, 2000, с.298).

Дві пісні з викриттям антиукраїнської політики Катерини II («Бодай тебе, Катерино, сира земля не прийняла» і «Ой ти, Катерино, вража бабо») приписують військовому писареві Нової Січі А. Головатому.

Стосовно пісенного дорікання (з наведеного уривка) козаків Катерині II доречно згадати думку М.П.Драгоманова, що централістична система політично-адміністративна, яка склалась у Росії на старомосковській основі, мусила виробити і систематичний державно-національний централізм, який рішуче почав проявлятися з часів Катерини II, котра в 1764 р. направила генеральному прокуророві В'яземському спеціальну інструкцію, в якій наказувала: «Малая Россия, Лифляндия и Финляндия (...) суть провинции, которые правятся конфирмованными им привилеями (...). Сии провинции (...) надлежит легчайшими способами привести к тому, чтоб они обрусели и перестали смотреть, как волки к лесу. К тому приступ весьма легкий, если разумные люди избранны будут начальниками в тех провинциях; когда же в Малороссии гетьмана не будет, то должно статься, чтоб век и имя гетьманов исчезло (підкр. н. – *І.Р.*), не только б персона кака была произведена в оное достоинство».

А «постаралась» насамперед сама Катерина II, пороздававши подніпровські землі панам та чужинцям, німцям-колоністам. Коли запорожці прохали, відзначає Сергій Соловйов («Учебная книга русской истории»), щоб їхні землі залишити за ними, то це мало б означати, що новостворена країна «Новая Россия повернулася в пустыню».

Великого жалю на Україні, відзначає М.П.Драгоманов, викликало не скасування Гетьманщини, про яке немає жодної пісні, а скасування Запоріжжя, що «визвало жаль, котрий видно по великому числі пісень, та провідною думкою в них іде жаль не за автономією козацькою, а за те, що «стеги пороздавано генералам», тобто думка не національно-політична, а соціальна».

Адріан ПЕУНЕСКУ

ІЗ ПОСМЕРТНОЇ ЗБІРКИ

«ВІРШІ З ЄДИНОЮ КРАПКОЮ» – 2011

ПЕРЕКЛАД

Кома –
крапка з сльозою.

ВИДАННЯ

Трава буде
найпопулярнішим
виданням
мого гробу.

ВТРАТА РІВНОВАГИ

Так багато дерева
для парканів
і так мало
для скрипок.

ПІДКОП

Не всі ті,
що копають землю
навколо тебе,
прагнуть подарувати тобі
Колодязь
із свіжою водою.

ВІДДЗЕРКАЛЕННЯ

Якби не мала у собі
трішки неба,
Вода з колодязя
Не була б питною.

ВЕЛИКИЙ СВІТ

Великий світ
стає малим,
коли ти
розглядаєш його
навколішки.

САМІТНІСТЬ І ВОВЧЕ ВИТТЯ

Не відаєш хто плаче –
скрипка чи скрипаль –
у згорбленій дерев'яній хатині,
коли надворі віхола
і гасне вогонь у печі,

а недалеко виють вовки
жадні крові, жадні крові.

ЗАСЛІЗНЕНИЙ КУЛАК

Коли піднімаю кулак
і погрожую ним ворогові,
він чомусь
ронить сльози.

СТАРИЙ СЕЛЯНИН

Між його губами
цигарка дотліла аж тоді,
коли й він дотлів,
Як цигарка.

ПРИЧИНА

Без пірамід
Погибла би
й пустеля.

СПІВЧУТЛИВИЙ КАТ

Паночку дорогий,
Відколи я дізнався,
що маю скарати вас на горло,
благаю прощення у Бога,
бо вірю що ви не винні;
тому простіть ви мені і
зрозумійте: з цього я живу.

НАЩЕПЛЮВАННЯ

Нащеплювати
не означає
обманювати коріння.

ВСЕ

В очах страждаючої дитини –
вся трагедія
світу.

ВІЙНИ

Кожна війна –
це і сутічка
між попередніми
мирними договорами.

ПОПЕРЕДЖЕННЯ

Не затикають
кляпом рота
здля освіження дихання.

ВИРОК

Атеїсти гинуть
розчавлені релігіями.

ТОРГІВЛЯ

Все купується,
Навіть і те,
що продається.

АНОНС

Віруючий старий
купую дзвона.

ВСІ

Всі люди, яких я пізнав,
були саме ті, котрі
Найбільш потребували мене.

СПЕЦІАЛЬНО

Справжнє мистецтво
справляє враження,
що воно творилося
спеціально для тебе.

ВСЕ НА СВОЄМУ МІСЦІ

Вже не здається мені
аморальним
жити у гарному домі
серед зеленого саду
із місяцем на півдні
і бурею на півночі,
відколи я дізнався,
як близько від нього цвинтар.

ОБ'ЄКТИВНІСТЬ

Об'єктивність – сакралізація
найсильнішої суб'єктивності.

ПРОФАНАЦІЯ

Не по-християнськи
прийти на похорон,
аби стати важнішим
за покійника.

З румунської переклав
Михайло МИХАЙЛЮК

РУМУНСЬКИЙ «ВІСІМДЕСЯТНИК» АУРЕЛ МАРІЯ БАРОС

Аурел Марія Барос – румунський романіст, поет, перекладач «вісімдесятник». Народився 6 березня 1955 року у селі Урлуєнь Арджеського повіту.

Опублікував кілька популярних книг, з-поміж яких варто згадати романи: «Земля терпить нас всіх» (1986 р.), «Шлях кохання і смерті, через який проходиш один раз» (1990 р.), збірку малої прози «На крадіжці днів» (1994 р.) та збірку поезій «Software d'atout» (1996 р.).

З 1990 р. член Спілки письменників Румунії, а з 2009 р. заступник голови Бухарестської асоціації письменників (секція прози).

Михайло ТРАЙСТА

Аурел Марія БАРОС

НІЧ, В ЯКУ Я ЗБОЖЕВОЛІВ

Відколи кінь конем, – говорять по-старовіцькому ті, що знаються на конях, – було дано йому слухати і підкорятися наказам людини, а ще було дано йому бути смирним, як дитина, і вірним у всьому господареві.

Взаміну, – говорять ті ж самі, – кінь вміє хитро вимотувати з господаря душу – примушує до обслуговування, нібито хоче доказати ціну свого поневолення.

Все це, мов закарбоване в їхніх серцях, – дружба і водночас ненависть, яка пов'язує їх більш помітно під час війни. Тільки тоді, без жодної присяги на вірність, обидва вірно і щиро обслуговують один одного.

Воно, мабуть, так і є! Але ж до дідька з хитрістю, обслуговуванням, чи з якоюсь там присягою!..

– Мой, хлопці, мой!.. Кінь, – рідніший за брата!, – часто говорив лейтенант, і завжди починав з цього, бо страх любив говорити прислів'ями. «Пам'ятайте, мой, і не зраджуйте його ніколи!.. Бо так само і він вас зрадить, як рідний брат, зрадить!..»

Та до чортової матері!.. Щастя, що в ту ніч слова не глотились на його вустах. Не знати, чи отримав, чи дав наказ, але сержант був категоричний – всіх надвір! А надворі – мороз, аж зорі скачуть.

Зібравшись в підкову, чекали, бубонячи. Грізний голос, який міг бути тільки старшого

сержанта, доносився, ніби з піднебесся, – сварив котрогось із солдатів. Вітрогон, який розпочався ще з полудня, тоненько виючи поміж хатами, розпорошував дрібний сніжок, засніжував їх.

Ледь встигли, стоячи на ногах, засмоктати сигару, як появився лейтенант з посинілим обличчям.

– Хлопці, об'їдемо кругом ліс!.. Зайдемо спереду, просунемось двадцять кілометрів і повернемось підліссям. Зрозуміло?! Через п'ять хвилин всі будете в лісі!

Хоч і хрестись, як перед причастям. Одні і перехрестились, інші тільки глухо промимрили крізь зуби. Годинника не було ні в кого. Часу вистачило провести рукою по суглобах коней, вибачливо попестити і одірвати з їхніх ший торби із зерном.

Група вершників вирушила вздовж заснулих хат, ніхто не думав нічого, тільки коні тупотіли дрібною рисою з хвостами на вітер, – ніхто їх не пришпорював.

Лейтенантова струнка карогніда жегелівського світло-темного кольору вела перед. Здавалось, що її хвіст зв'язаний вузлом. Молода кобила, ще не жеребилась, тому трималась міцно на ногах, ступаючи гарно рівно, – ніби грала, не йшла. А сам лейтенант начебто їздив верхи на темряві.

На крок позаду – сержантовий рудий з

напнутим поводом на шиї, щоб кобилі дорогу не перебігти. А за ними – інших дев'ятнадцять з господарями в сідлах.

Під саму стріху лісу, так би мовити, при світлі, якщо можна назвати темряву світлом, їздили навпростець через стерню. Потім перед ними, наче витекли з ночі, – грубі, закам'янілі сторічні дуби! Людська нога сюди ступала рідко, хіба вовки, чи інші хижаки колись-то, може, топтали стежку поміж темними гуцаками.

Ні вітер, ні завірюха не спромоглися про- братись крізь грубі дерева, дивно виючи, розривались десь там у висоті, об вершки дерев. Якщо б, не маючи іншої справи, отак прислухатись, то можна б почути глибокий жаль, що мучив ліс. Тільки сильний мороз присідав поміж деревами. Якби птахи, заночували б на якійсь-то гілці, то падали б, як крижані.

Йдучи лісом, думаєш про птахів...

Почав пробирати дрож, тиснути, нібито сміється тобі прямо в очі, аж руки задубіли, тримаючи поводи! Люте морозище, – скрипить! Кажуть, що, залишившись в таких лісах на довгий час, вони непомітно гуснуть і більш не виберешся з них. Обвивають, душать тебе!

Але вершники прямували попід крилаті крони дубів в чимраз густішу темряву. Лейтенант, мабуть, і не побоювався нічого, бо просувався повільно вперед. Не бачив нічого, бо ні я не бачив, бодай навгадь, гриви свого коня. Під копитами хрускотіло сухе гілляччя, перемішане листя відзивалось шумною луною... Чи то тільки вітер по-дикому вив, чи було чути й щось інше?.. «...Починаєш тремтіти всім тілом, – пригадалися мені батькові слова, – і скотина починає тремтіти». Бідний мій батько...

«Слухаєш, – волосся дибом стає!», – подумав лейтенант, дивлячись, осліплений, вперед, намагаючись зловити ті неприродні звуки, які з-поміж всього неймовірного галасу змогли б сповістити про присутність когось чужого в лісі.

Карогніда зупинилась непомітно. Нібито дійшла до встановленого місця. Чекали нерухомо, всі вершники припинили їзду. Чути було тільки стогін вітру і тріскотіння лісу.

Лейтенант, загнздавши карогніду, лагідно поштовхував її. Перед кобилою стіна постала: потихеньку форкаючи, вона відступала стривожено, стукаючи копитами. «Знай, не даремно вагається кінь! Відчув що-не-

Мал. Василя Соколюка

будь!». Потяг за поводи, почав шпорити. Карогніда здригнулася, вуздечка врізалась їй в рот, та перед тим піднялась на диби і напружено заіржала. Падаючи, торкнулась чогось передніми ногами!.. Пролунав сухий звук. Лейтенант випустив автоматну чергу. Скоро за нею затарабанили рушніці інших вершників.

При полум'ї вистрілів на мить вгледіли довкілля. Побачене сильно потрясло всіх: на деревах кругом висіли на мотузках задубілі, землясті десятки і десятки повішених людей.

В сірих формах... Дивились на них витріщеними очима, світлими, розверненими, сліпими, витеклими, дивились на них, злобно посміхаючись, задубілі... Повішені висіли задубілі на мотузках!..

А потім хмари розійшлись, щоб було видніше, чи, може, ліс виростав, чимбільш зближуючи їх!

Лейтенант зі своїм кінним корпусом повернувся на зорі. Окрім нього ще дев'ятеро не з'їхали з глузду. Решта, щоб врятувати їх, повернулись на сідлі зі зв'язаними попід кінські черева до ніг руками.

Дізнались, що інші, армія, що пройшла спереду, в східній частині дубового лісу, повісили тисячі солдатів.

Вони натрапили саме на те місце: на ліс повішених. Щастя з кінями, а то ніхто б їх більше не побачив...

**З румунської переклав
Михайло ТРАЙСТА**

Микола КОРНИЩАН

«Скалки небес на лезі твого серця...»

* * *

ті тіні тиші тембр треморів танок
вibraції креслили гар заграви
розріджені рубці в додачі бганок
та крил твоїх краї на склі кіптяви
в інший кінець чим содуха овалів
пролітного проміння нас вертають
каміння край доріг ланцюг коралів
твої сліди від краю та до краю
я зупинюсь в запізненій годині
ти відійди де нас ще не чекали
що никне й порожнеча ми не винні
нас тільки б в тембрах тиші пригадали

* * *

осягла ти фінал доби нагроне
відсутність прозорість протече
політ залишить у повітрі шрами
твій синій подих вітер відсіче
і втямимо пробачення провини
у вічність пада стезі волокна
лиш дзеркало повторить абрис глини
кіптявих крил за шторами вікна
осколки сліз окреслять синє листя
восковий птах зустрине край висот
збагнула ти ми десь на перехрестях
в забутих снах в порожняві темнот

* * *

у попіл мов квиток світлину нашу
закиньте ви хай нас уже не ждуть
де нас не буде потяги міражу
зупинки згадки птахом промайнуть
і колії зіткнуться де затінок
ночами обрїй упов'є у скло
вогням віддайте наш останній знімок
мов птахові відірване крило
де нас не було буде жар колажу
вокзали в кіптяві чужих заgrav
та фотохромія була лиш фальшю
не знали ви що й я її не знав

* * *

дощем блакить бажали фарбувати
на полотні повітря у віках
могли ж піти могли і зачекати
щоб тіні наші вкрив склянистий прах
воскові сходи вицвілі вітрила
могли від тіла тиші відійти
але душа слідів не залишила
на цятах крил на дзеркалі води
стояли ми і не було потреби
щоб дихали десь у весні чужій
дощем лазурним опустилось небо
зав'язли сльози у душі скляній

* * *

чекав вогонь прикінчить контур в кедрі
карбованім за склом кришталних криг
мовчання скапувало у клецидрі
де ти чекала й час мов спокій стиг
пісок вкривав загублені скрижалі
з останком перегару зайвих слів
ліси мережили димчасті далі
там де іскрили тіні стовбурів
ти не зуміла ти не зупинила
вогні манили в інші міражі
я гіллям рук торкнув золисті крила
твоєї пригорілої душі

* * *

відходиш там де обрїі вільготні
сліди лишають вилиски кришталю
нічого не торкаю в дні самотнім
пісок клецидри циферблат овалу
опівдні час обломком застигає
у погляді порожнім в задзеркаллі
без твоїх сліз одвічності немає
глибокі горизонти звуть у далі
дверей дерев доріг краї розлиті
в чужих очах прозоре проростання
відходиш ти я залишаюсь в миті
опівдня самоти та забування

Павло РОМАНЮК

САКСОНІСЬКІ ЕЛЕГІЇ або ЧАРІ ЛІТА

1. загомоніли вежі гарячого літа

у високих травах дум,
на окраїні болів
й стали підростати
по усіх суглобах мислей,
я ставав то деревом
у пісках терпіння,
то громом гучним
від блискавки життя,
то нульовою хвилиною,
рушав я в дорогу
крайнеба з ослом
за вуздечку,
тягнув зірки до Мекки...
бубнявіли спогади
про народження миті,
в'юнились,
розгойдувались колискою неба
в міражі полудня,
боявся я роз'ятритись тілом
ненародженої дитини
з дна оазису кохання –
там мій гріб,
і горб з глибин хвилин
несу на собі і за собою –
далеко-далеко –
аж за зіницю ока
вітру поламаного
й оповитого...

2. щоглами причалів

і зустрічей,
і розлук
з сяйвом невпадених зірок,
з тайною молитвою
з бризгів
непокірного атома води,
стою гнучким комишем
серед озера тілесної любові,
чекаю вітру лоскотання,
гулу далеких морів любові,
чайок з античної Анти,

антиматерії
планетарної думки –
це все, як кара
за твою любов,
хвилини, що були,
що будуть
на престолі
високих трав міркувань
з серця мурів
Софійського Собору.

3. і вдарили на сполох

дзвони
невидимої пори,
в яку ти ввійшла,
бовкнувши мною
об стіни галактики;
хто я?
ким я став,
тебе впізнавши
на льодяній кризі
гарячого літа?
чом моя летюча сльоза
потекла Мойсеєвим кошиком
по срібному хребту Євфрату,
хрестом впавши
на розпутті твого шепоту любові,
собором ставши,
цвяхом вбитим
в тремтіння
іншопланетної моєї,
червонощокої клітини,
тембром луни,
в траві слідом твоєї стопи,
коли ти зіркою до мене
крокувала,
море душі гладивши,
дна не торкаючись,
сандалю Голгофи
кинувши в лоно плачу сяйва,
Ахіллесову п'яту мого ока
поранивши,
царство митті пробудивши
до танцю гарячого,

мов льодовик,
літа?..

4. з феями таїни сну

кружеляючи
поміж веслами,
встромленими в лона зірок
з печер нашого проходження
вежі майранові підійму
аж до звінчаного з нами Едему,
аж до зелені з неба зору,
розсіяного і зв'язаного
шепотом сліз
наших зустрічей
пливе усміхнене,
до сліз заплакане,
червоне яблуко надвечір'я...
а чи воно випало
з Мойсеєвого кошика?
гомонять смереки
між собою,
тінь стрясаючи
зі своїх зоряних рамен,
синіх птахів розбудивши
з Ноевого ковчегу,
знаками Менделеевої таблиці
встеливши причали небесні,
трембіту Довбуша
зігнувши у дугу,
що аж черемоші
і марічки відпунням стали,
кострібаті хмари,
перекинувшись в гострі топірці,
у відпуння,
у білії отари –
едельвейси думки;
ой загомоніли
вежі гарячого літа!..

«Ой який біль!Який спогад,
дитино!..» –
сказав подорожній
і всідлав мого вороного
з мене, з самого серця...

Юрій ПАВЛИШ**ПОБАЧИВ Я СЕБЕ У СНІ**

Побачив я себе у сні,
Як мучуся над змістом звіту,
Щоби іти з ним на край світу,
Де записи папірусні.

Пишу у тиші голосній.
Пра-...-предка бачу зміст звіту.
Побачив я себе у сні,
Як мучуся над змістом звіту.

Зміст в кольористості пісній.
Та дам його я долі світу,
Щоби іти з ним на край світу,
Де записи папірусні.

Побачив я себе у сні.

ЧИТАЮ В СНІ ПРИКМЕТИ СНУ

Читаю в сні прикмети сну
Пори, що сіє вже й розпусту.
Пора хоробриться не пусто, –
У часі жде пору ясну.

Пора пори, в котрій засну.
Й мені пора вже спати густо.
Читаю в сні прикмети сну
Пори, що сіє вже й розпусту.

Пору пори немов зі сну
Час кинув ментові-ощусту.
Пора хоробриться не пусто,
У часі жде пору ясну.

Читаю в сні прикмети сну.

ЗАБАРВЛЕННЯ ШЛЮБУ ДУМОК

Забарвлення шлюбу думок
Із часом не дає спокою.
Якось, можливо, успокою
Я їх, стійких, – за кроком крок, –

З пут Гіменея, – якщо скок, –
Звільнити, стійки всі настрою.
Забарвлення шлюбу думок
Із часом не дає спокою.

Порозумівши гру валок,
Всі хвили їх веду до звуку.
Якось, можливо, успокою
Я їх, стійких, – за кроком крок, –

Забарвлення шлюбу думок.

ГУСТІЄ ВІТЕР-ВІТРОВІЙ

Густіє вітер-вітровій,
Густіє і спішить далі.
І я спішуся в дальні далі
На криках вітру сам не свій.

В його душі, в його крові –
Густішати у ритмі вдалім.
Густіє вітер-вітровій,
Густіє і спішиться далі.

Немов з підкорення вдові
Спішиться вітер у емалі.
І я спішуся в дальні далі
На крилах вітру сам не свій.

Густіє вітер-вітровій.

КОЛИ Я ВІРИВ, МОВ СОБІ

Коли я вірив, мов собі,
Побратимам пера і слова,
Ясніла знайдена підкова,
Яснились далі голубі.

Та у похилій вже добі
Мене спобігла й ница змова,
Коли я вірив, мов собі,
Побратимам пера і слова.

Я кожній тишився сівбі
Довіри й віри й у півслова.
Ясніла знайдена підкова,
Яснились далі голубі,

Коли я вірив, мов собі.

ВСМІХАЮЧИСЯ СПІНІ САМ

Всміхаючися спині сам
Ударам, – я дійду до краю.
Всі сподівання сам докраю,
Не вірячи скрутним рукам.

Не зазоріє жданий злам.
На власній скрипці квітно граю.
Всміхаючися спині сам, –
Ударам, – я дійду до краю.

Скок в гречку: «одчинись, сезам» –
Сміха. Сміх сміхом вже до краю.
Всі сподівання сам докраю,
Не вірячи скрутним рукам,

Всміхаючися спині сам.

Михайло ВОЛОЩУК**СПОГАД ДАВНІХ ЛІТ**

Мене катує спогад давніх літ,
Черпаю я його із пройдених стежок.
Де той хлопчина, де той світ,
Коли він вперше взяв у руки батіжок?

А віз скрипів, полохав сон доріг,
І зорі потухали ув імлі.
Здавалося, що батьківський поріг –
Це знак безсмертя на землі.

Мій віз скрипів, скрипів, скрипів
І гасли дні у закрутій доріг,
А шепіт одиноких яворів
У музику натхненну переріс.

Бриніли струни віщих мандолін,
Буяли звуки у тривожних снах,
І я вже бачив обрис перемін
У моїй долі і моїх ділах.

Цвіла напруга в пульсі молодім,
Гуляла в жилах невгамовна кров,
Я кружеляв у вихорі палкім
І неминучу ждав свою любов.

Тепер цей спогад спалює мене
Й голубить серце водночас,
Бо він закарбував лише одне:
Що я люблю, люблю безумно вас.

МОЯ ЛЮБОВ

Моя любов тебе не забруднить,
Вона не для трагедії існує.
Хоча над нею світ увесь горить,
Вона себе до спокою керує.

Я тішусь нею, як дощем трава
І як промінням білий цвіт лілеї,
Як вітром косарі в жаркі жнива, –
Вона ж бо світло з глибини моєї...

В ній я збираю солоду для всіх,
Я ним лікую серця свого рани

Й лечу туди, де не існує втіх,
Нема де правди, а лише обмани.

Знаходжу нею шлях я до сердець,
В яких усе зів'яло і згоріло,
Де сохне в путах правди корінець
І перетворюються вина в трійло.

Палахкотить любов, як ранній схід,
Байдужості руйнує чорні скелі,
А небо все цілує її слід,
І розцвітають квіти у пустелі.

Хоч через неї плакав і терпів,
Але мені не сором з нею жити,
Я прірву з нею перейти успів,
Упавших, щоб підняти і простити...

ВОГНІ

Не горіте, вогні, де серця мого і душі нема,
Де не витала ще мрія і моя не ступала нога,
Не горіте ви там, де не жив я, не вчився,
Куди я не добрався, а дух мій не добився.

Єдиного бажаю, аби ви там горіли,
Де сили, мов потоки, мої вже зашуміли,
Де мої мрії світлі кружляють летом птиці
І де нуртують води незчерпної криниці.

Мал. Василя Соколюка

Михайло ТРАЙСТА

РЕВІЛА-ВИЛА СПЛЮНДРОВАНА ДУША...

«Приходили зрідка листи,
Та ще рідше
Вертались солдати...»

Михайло МИХАЙЛЮК

Осиротілою вовчицею ревіла-вила сплюндрована душа Андрія.

Лютою завірюхою по-хижому стогнала, вогняною стихією палала, горіла, пекла... гадиною сичала, чорним круком крякала...

А гнів?.. Бушуючими хвилями до горла, все вище і вище, пинився, піднімався, обвивав, наче паволока, і тиснув до крові, до болю, до сліз...

А тіло?.. Оніміло!

Хоч рукою махнути б дало, так, наче од мух, чи бодай бровою моргнути, та де?.. Тільки один смак смерті на губах.

І що це їх напало?.. Всіх?!

«Як тобі, небоже, казати?.. Ти з фронту, а Василина...» – дренчав у його вухах, немов з того світу, захриплий голос Ілька Хромого, розколював на дві половини голову, роздрібнював на тисячі уламків будь-яку новонароджену думку.

Навіщо вони так?.. І стара Параска, і Варвара з Гробів, і Микита з Жолоба, і Дьорді Бурянець і Василь Цілишин... ще й Ілько з палицею...

«... а Василина...» – неперестанно бринів голос Хромого.

І відколи бринить так... Коли ж бо це сказав йому Хромий?.. Здається, цього менту, а, може, кілька годин тому, чи кілька днів... тижнів... А, може, нічого йому й не... але тоді чому вони всі...

«Ой гулі, – каже, – гулі,
а все гулі, гулі...
Такі маю дві білявки,
як сиві зозулі...
Гоп, гоп, гоп-гоп!..»

Та ні це не тепер, а тоді, коли...

«Як тобі, небоже, казати?..» – це тепер!.. А тоді вони були веселі, всі були веселі, і Хромий не був Хромим, а тільки Ільком, і танцював, наспівуючи разом з усіма:

«Одна була Катерина,
а друга Ярина,

а третя й бо Гафія –
што кому за гія?...
Гоп, гоп, гоп-гоп!..»

Тончі, похитуючись, різав на скрипці, що аж курява піднімалась з-під ніг танцюючих пар, а Вовчик зі всієї сили гатив у «добу» дерев'яною булавою, яку тримав у правій руці, а лівою злегка тінкав шилом по мотязовій тарілці, прикріпленій до барабана – «тінь-тінь-тінь, тінь-тінь-тінь». То було тоді, коли...

А тепер тільки деренчавий голос Хромого: «...а Василина...», але чому вони всі так само, як тоді, тільки не веселі, а вишкірюючись на нього... Чого їм треба? Кружляють і кружляють та все шкіряться на нього. Господи, навіщо вони так кружляють і шкіряться?..

«Як тобі, небоже, казати?.. ти з фронту, а Василина...» – Коли це було?..

«Ой, уп'ю я погар пива,
а ще й переверну –
по чотири любки маю,
куди ся поверну...»

Гоп, гоп, гоп-гоп!.. – наспівував тоді разом з усіма і Григорій, крутячи в танці Анну Бурсукову, яка дрібненько чупітала довкола нього.

«Йой!» – розскачилась челядь, коли з-поміж верб вистрибнув Іван Бурсук з балтиною в руці.

«Песю вашу матір! Сонце вам запрячу, обом!» – крикнув, накинувшись на Григорія.

Опісля Григорій лежав горілиць і посміхався до нього. Хтось поставив йому під голову змотаний реклик, по його усміхненому обличчю стікали останні струмки крові.

«...а Василина...» – задеренчав знову голос Хромого. Та це тепер...

А тоді жінки голосили, опівалися, мужчини погнались за Бурсуком, який, шалено розмахуючи балтиною, намагався догнати Анну, одні побігли за лікарем та «жандарями», інші намагались рятувати Григорія від смерті, а Григорій посміхався до нього, бо страх любив «малого». Хтось підштовхнув його до помираючого, і тоді він простяг братові отриманого від дідуся Николая медяного коника, але той ще раз посміхнувшись, закрив очі. Навіки!

Та це було тоді, а тепер навіщо вони всі кружляють довкола нього?.. Кружляють і шкіряться.

«Як тобі, небоже, казати?.. Ти з фронту, а Василина...», а разом з ними й верби почали: «...а Василина...» – шкірились на нього, і не тільки верби...

– А Василина!.. – прошептав Андрій пересохлими губами і повалився на моріжок, на той самий, на якому колись посміхнувся востаннє його брат!

І ПОКОТИЛАСЬ ЛУНА ДЗВОНУ...

«В хаті повно людей,
А ще дзвін,
Тужний дзвін
В почорнілім селі...»

Михайло МИХАЙЛЮК

Страшним-престрашним невидимим птахом покотилася понад Верхнянкою луна дзвону, розпрстерла свої крила, зависла в повітрі лихою, несподіваною вісткою про смерть, застрягла в кожному душі, ревіла в кожному серці, ворушила, стогнала, вила-тужила...

– Три стиха – чоловікові дзвонить! Ба ці хто?.. – хрестились, стривожені дзвоном люди.

– Гей, Варва', кому дзвонить? – донісся з-поза потоку голос.

– Не відаю, Марі', ади, іде старий Лева, може, знає...

– Кому звонить, 'уйку?

– Хоч не питайте, Григорія Бережняка заттяв на жоці¹ Іван Бурсук!

– Йой, Боже мій! – зойкнула жінка.

– Ану занімійте! – гиркнула Варвара на дітей, які, граючись у «дзвона», співали, хитаючись з однієї ноги на іншу:

«Бом, бом, тірі-бом,
добре буде нам обом.
Бом, бом, тірі-бом,
буде ріпи з часником...»

– Айбо і Гриць уже пря де тот² унадився за молодичцями...

– Розкурваривса легінь, як той кокошелик³, – додала Варвара.

– Ге, коби сука не здоймала хвоста... – сплюнув старий і поплентався додому.

Юрбами сходився народ до Бережняків, де серед подвір'я, на вереті, із закривавленим обличчям лежав Григорій. Над мертвим тілом сина голосила, ламаючи руки, Одотя. Кілька разів відливали її

водою, та лиш приходила до тям, починала знову:

– Йо-о-ой, си-и-инку дороги-и-й!.. Йо-о-ой, дитино-о-о мила-а-а!.. Йо-о-ой, радосте-е-е мамина-а-а!

– Легінь, як стяг, та, ади, до чого дійшов! – сказав хтось з юрби.

– Баба – чорт! – додав хтось інший.

– Йо-о-ой, до чого-о-о тя довела-а-а курва-а-а!.. Збавила-а-а тя віку-у-у!.. Йо-о-о-ой, косице-е-е мамчина-а-а!..

– Треба би занести тіло до хати, бо не буде ночувати серед подвір'я, – сказала котрась з жінок.

– Лишть ще трішки, хай виплаче своє горе, стане їй легше на душі! – відповіла інша.

– Уже їй легше на душі не буде вечі⁴! – додав один з мужчин.

– Ой-о-ой, подивися-а-а хо-о-оть на Андрі'ка-а-а, аж на мене-е-е не хо-о-оч! Ой, бо любив'є-с го-о-о дуже-е-е, – тисла до себе голівку п'ятирічного Андрійка, який, мов те перелякане пташення, дивився на брата, мало розуміючи з того, що трапилось. – Йо-о-ой, як єс ся закори-и-ив!

– Іде Бережняк!.. Бережняк іде!.. Іде Олекса!.. – рознісся шепіт посеред людей, які розступалися, звільняючи батькові дорогу до мертвого сина.

– Но, як, синку... погодував єс ся бабиної гузиці?!.. – сердито сплюнув Олекса і подався поза хлів.

– Ні слизу не пустив!

– Гейби із заліза чоловік!

– Камінь, а не серце має! – перешіптувались люди.

Не небі сумно мерехтіли вечірні зорі, в діброві почувся крик нічного птаха, а за хлівом Олекса Бережняк, порвавши на собі сорочку, по-хижому скиглив, як той поранений вовк. Скиглив і бився головою об стіну:

– Що ти мені накоїв, синку?!.. Ой, що ти мені накоїв?..

1 Жок – тут: танці.

2 Пря де тот – (рум.) занадто.

3 Кокошелик – (рум.) півник.

4 Вечі – (рум.) ніколи.

Мал. Василя Соколюка

Микола КОРНИЦАН

ВІДСІЧЕННЯ КРИЛ

(Оповідання)

Я чув дивний звук, відлуння якого підсилювалось ріжучим вітром, наминаючи трепіт крил або щось подібне. Здалося, що рівночасно із тим резонансом абсолютно все в оті менти тривоги, коли жах розпочинав свій довжелезний шлях, заманюючи до рубіконів невідомості, усе застигало та позбавляло мене всякої наснаги відсічі. Що я міг учинити? Очікував і мовчав. Я слухав, намагаючись локалізувати живець звуку. Але уже наступної миті я не міг з'ясувати точне місце того звуку. Може, що все те відбулось тільки на рівні підсвідомості. І мені майже здалося, що на декілька секунд на губі смуглявих листочків я убачив ковзання тіні птаха. Подивився вгору. Небо залишалось неухильним, пливкої сірості. У залежності від вибраного розміщення, мабуть, і тільки чисто гіпотетичного, абсолютно все здавалось однаковим. Те видовище драгувало відсутністю будь-якої бурності. Але, може, ота статична викройка тривала одвічно.

Мої порухи, наскільки хисткі, настільки ж безглузді жести, анулювали вдосконалення, побудоване на магії нерухомості. «Якщо щось рухалося, думав я, щось чуже і таємниче, отоді я міг знайти дорогу повернення». Будь-яке обурення могло анулювати невизначний периметр невідомості, або, в кращім випадку, зменшити з припустимої безкрайності.

Я не знаю, скільки довелося чекати триумфу інтуїції. Міркував, що поряд існує ще хтось. Навіть і оте звурджене повітря в абияку мить здавалось, що вурдилось в плямах чужого подиху. У мережах отого затхлого запаху я сприйняв солодкувату еманацию, щось, що нагадувало квіти скверів дитинства, розкішну віддаль, збляклу навіть і на вуалі пам'яті.

Щось чуже, блискуче й присутнє пронизувало статичний простір. Подібні почуття виникають у тебе тоді, коли несподівано інші наважуються описувати твої ж спогади. Слухаєш і вдаєшся до аналогії, тому що відчуваєш те, що тобі розповідають, належить тобі в тій же мірі, як і оповідачеві. Подібно чужому подиху, жмутку стороннього повітря, думка, що ще можна було дихати, зобов'язувала залишатися отам, чекати появи можливої істоти, полюючи на мене в ті моменти, або просячи допомоги. Але її голос поки що залишався тільки припущенням, жорстким закличком, перевтіленим у бризи занадто присутнього дихання.

І, все-таки, десь справа, згодом зліва, на невизначеній відстані я почув відлуння голосу,

описуючи іншу можливість. Слова кроїли очевидну реальність, об'єднувалися в смислові діалоги й монологи, або, коли фрази обривалися через інші звуки, абсурдні, створювалися непослідовні зображення.

«Чому ти не обрав шлях повернення?» «Для мене, за цим місцем вже нічого й не існує. Я зробив усе, що мені було підвладним, а зараз залишається тільки очікування». «Ти міг повернутися в будь-який момент. Завжди існувала остання можливість». «Залишився там, тому що не знав, де ти знаходишся». «Ти міг би відповісти, пошукати, іти далі. Міг і залишитись. Знав дуже добре, що нам завжди залишався останній шанс». «Коли ти відійшла, вулиця залишалася безлюдною». «Ніччю поверталися інші. Зазначали дороги невідомими знаками. Переміщали камені з їхніх місць». Дивний звук обірвав ланцюг думок. З'явилися інші голоси, фрагменти фраз, видихи, яких сікли металеві гули листя: «...вирішив закинути все те», «... отам розпочинався простір ночі» ...темрява заманювала всі тіні та майже вже не існувало шляху втечі». «Переді мною виростали дерева...» Інший гучний шум повернув мене до реальності.

Віковічні дерева виростали прямо переді мною, паркани чагарників темної зеленості, доріжки, яких обмежувала парча моху та синіх квітів, скляниста смуга, квапливо гравірована на тканині лісу мудрим митцем, який намагався відтворити воду потоку, що густішав поблизу яскраво-червоної рамки. Місце здавалось оточене стінами, що перевищували бархатисті крони, вібрували в унісон із вітровіями, зберігаючи відбитки дивних стогонів. Я учув гострий вереск, а потім плач, який розроджувався аж до зойків, що викликали співчуття. Мені треба було йти далі. Дивлячись у напрям, звідкіль з'явилася луна отого співчутливого голосу, я помітив, що за тканиною папороті, витких рослин або гілок неточної геометрії у декількох кроках від мене зростала величезна кам'яна стіна. Відчинені двері з дерева відтінків глини були ключем таємниці, яку мені треба було розгадати. Там, під вагою чорнуватої рослинності приховувався її дім, старий будинок, з невизначеного часу, ідеальне лігво в периметрі диковинного безладдя. У саяві сутінків усе набирало бляклих відтінків, народжувалася неясна суміш з-між гранатового, оранжевого й піщаного відтінків. Особливо листя, клапті світлотіні, заповнюючи

безформність припустимої симетрії, добавляли палітри відомих кольорів важко визначених нюансів, чогось, що знаходилося у вічному коливанні між сірою, зеленою та чорною тональністю тіней, що відокремлювалися від силуетів дерев, мов громадини, скам'янілі у вимірі іншої можливості.

Воднораз зі мною, в отой таємничий будинок із осереддя лісу просякли леготи саява, відзначаючи наявність життя, повітря вкінці-кінців. Нутро здавалось безлюдним. Скоріше складалося враження, що я проник в абияку катакомбу, яку викопали в глибочінях прірви з чужих снів. Місцями, особливо побіля стін, оздоблених тентами рельєфних зморшок, подібно слідам, яких залишали невидимі кігті, підготовлені, ймовірно, до останніх утеч, уникаючи будь-якого контакту зі стіною, виростали блакитні чагарники, мов якісь фасони неба, коли дощі оповіщали переходи в неясні пори року. Посеред кімнати стояло крісло з залізною спинкою, з мармуровими ніжками й куснями сукна, що звисали краями сидіння. З кута, в якому зупинився, я закріпив білу руку, від ліктя та до зап'ястя прив'язану до ратища крісла тонкими ремінцями зі шкіри, або чимось подібним. Здалося, що в якусь мить я закріпив два або три квапні рухи вказівного пальця. На великому пальці й на оголеному плечі блищали якісь золоті нитки, можливо, прикраси, необхідні для здійснення якогось таємничого або забутого ритуалу. Я підступав, намагаючись не зруйнувати таємницю отой неоднозначної реальності навіть і простим мимовільним жестом неухильності. Там, в отім фотелі, сиділа жінка, чужа істота, привид, якого вдається бачити лише після того як, невідомо з яких причин, ти снів його декілька ночей перед вирішальною зустріччю. «Буває, – думав я, – трапляється снити істоту, якої ти ніколи не бачив, та згодом, таки протягом наступного тижня, зустріти її при несподіваних обставинах».

Я не знав, як мені бути, що саме я повинен був удіяти, і, особливо, що я міг їй сказати. В її погляді, незважаючи на те, що від ший й до ніг була прив'язана до отого крісла шкіряними поводами, з очей нюансу внутрішнього повітря виливалося гнітюче заспокоєння. Її голова залишалася спертою об спинку іржі й тканини, яку оздоблювали лишайники та шовковистий мох. Порожні та стомлені очі не переставали дивитися на мене. Чи, може, задивлялася за оті стіни, уявляючи зовнішній світ, чужі силуети, постійно поспішаючи на

зустріч із несподіваною долею, ніколи не встигаючи включитися в межі приписаного часу. Я впевнений, що я не помилюся в оту мить, коли на правій її щоці закріпив ковзання сліз нереальної синявості. Подивився довкола, й біля дзеркала, яке замінювало наявність вікна, побачив шматок тканини. Але воднораз із приближенням до отого предмета, я розумів, що, насправді, я підходив до білого крила, ще ніколи небаченого до отого моменту; крило, яке не могло належати жодній птиці, тому що було занадто великим, і таким теплим. Я впав на коліна. Глянув у її бік.

– Хто ти? – спитав я, але не отримав жодної відповіді. Відчував, що стіни починали стискатися, що повітря ставало важкішим за глину з-під моїх колін, що я дійшов за межі будь-якої можливості. Міг вийти в будь-яку мить. Двері залишалися відкритими. Але почуття незмірного співчуття притримувало мене в полоні отого простору й того часу.

– Прив'язали мене отут і відійшли, – сказала вона згодом. – Закинули назавжди. Забули мене. Забули, що існую. І все ж таки, я витримала. А зараз, зараз з'явився ще й ти...

Наступні слова потонули в довгому плачі, який я чув, коли ще знаходився назовні. Я терпів. Я знав, що мені треба було робити. Секретні зв'язки з отим місцем ще й бажання відчувати себе необхідним надавали наснаги йти далі. Те приміщення було простором, куди я бажав коли-небудь дійти, щось, що тільки уявляв, що могло б існувати, але що існувало в незалежності від моїх знань. Її голос, голос отой чужинки змушував уважати, що вона чекала мене, подібно тому, як очікують птаха, що повернувся у спустошену ніч, приносячи із собою уламки уявної висоти. Вона була там. Шептала: «Ти прийшов».

Анка ШТЮБІАНУ

Традиційне весілля на Буковині

З давних-давен мальовнича Буковина відома своєю чудовою природою та мирним проживанням різних меншин.

Край букових лісів прикрашають народні перлини, яких жителі успадкували від своїх предків. Можна сказати, що буковинці свято зберігають рідні традиції та звичаї, але одночасно поважають душевні скарби своїх земляків. Буковинець вмів «любити чуже, але дихає рідним» (Ю.Ракоча).

Важлива подія у житті людини буває весілля. Це справжнє свято, у якому бере участь приблизно все село. У різних місцевостях весілля властиві свої ритуали, обряди і звичаї.

Щоб дізнатися про спільність та відмінність весільних обрядів у буковинських селах та в якій мірі вони ще дотримуються, мені цікаво було заглянути у народну скриню із душевними перлинами, які належать сусіднім місцевостям. Це українські села Негостина, Балківці та румунські села Падурени і Рудешти.

Традиційний буковинський обряд весілля умовно поділяється на три цикли: передвесільний, власне весільний і післявесільний. До передвесільного циклу належать обряди, пов'язані з досягненням згоди молодих і їх родин на шлюб: *запити, сватання, оглядини й заручини*.

Запити – це попереднє розвідування родиною молодого про наміри батьків молоді.

На розвідини йшов хтось із близьких родичів молодого, а в селі Рудешти батьки молодих встановляли це між собою на недільній зустрічі в селі.

Поступово зник звичай попереднього розвідування на згоду сватання, оскільки молоді самі наперед домовлялися про сватання і сповіщали про це своїх батьків.

Сватання (Слово) – це була перша зустріч представників молодого з молододою та її батьками для досягнення згоди на шлюб. Сватання відбувалося у вільний від польових робіт час (на М'ясниці та від Паски до Трійці).

У наших місцевостях посередників при сватанні називали «старостами». У старости просили, як правило, близьких родичів, поважних

одружених чоловіків. Сватати дівчину вирушали пізно ввечері, щоб на випадок відмови зберегти сватання у таємниці.

Після традиційних вітань і промов старостів кликали дівчину й прилюдно запитували її згоди на шлюб. Відповідь дівчини була обов'язковою і вирішальною. Старости приходили із пляшкою горілки, яку відкривали на знак згоди. У Балківцях траплялося, що у випадку відмови старостам підносили гарбуз.

При позитивній відповіді нареченої обговорювали попередньо питання про придане (зестру) та встановляли день для заручення.

Увесь передвесільний цикл обрядовості тривав два-три тижні, інколи — місяць.

Після сватання відбувалися оглядини (обзорини) і заручини.

Обзорини відбувалися у домі молоді та у молодого.

Заручини – це обряд, назва якого походить від з'єднання рук, що, за народним звичаєм, набиравло юридичної сили. У призначений для заручин час батьки й родичі молодого приходили у хату молоді із членами близької родини, обов'язково одруженими. Батьки дівчини приготували страви до святкового стола, а батьки парубка приносили горілку.

У селі Балківцях після традиційних розмов ще був властивий такий ритуал: староста кликав молодих серед хати, щоб взялися за руки. Батьки молодих складали руки в перехрестя, і всі присутні «перерізували» зв'язок на знак підтвердження всього, що розмовлялося і відбулося.

Як символ заручення ще з давніх часів в Негостині і в Рудештах парубок дарував дівчині перстень, деколи символічний, створений власними руками із різних матеріалів.

Потім сідали за стіл, встановляли день весілля, весільних батьків та вирішували різні весільні справи.

Часто бувало, що різні обряди передвесільного циклу відбувалися в один день: наприклад, сватання й оглядини або сватання й заручини. Оглядини могли здійснюватися формально, бо

звичайно на селі добре знали родину нареченого чи нареченої, їх матеріальний стан.

Після заручин ні дівчина, ні хлопець не мали права відмовлятися від шлюбу без вагомих на те причин. Відмова сприймалася як образа і безчестя, тому їх треба було матеріально відшкодувати.

У наші часи сватання та заручення відбуваються одночасно, а оглядинам, хоча й офіційно, вже не надається такого великого значення.

Ще один етап передвесільної обрядовості – церковні оповіді, які дотримуються і сьогодні.

Протягом трьох тижнів перед шлюбом священик у церкві оголошував громаді про намір і згоду молодих одружитися. Це надавало події громадського статусу і можливості парафіянам виявити своє ставлення до молодих, їх родичів. Протягом усього періоду між заручинами і вінчанням сусіди і знайомі мали право повідомити священику все, що могло стати на перешкоді укладанню шлюбу.

Власне весільна обрядовість починалася із запрошення гостей на весілля. У вищеназваних українських селах дружки й дружби у народному костюмі ходили селом напередодні весілля та запрошували родину. Цей звичай дотримується і нині. Весільним днем вважалася колись неділя, а тепер і субота.

Дружки закликали родину молодого до вінка та на весілля, а дружки родину молоді, промовляючи: *«Просив Вас пан молодий і паня молода / І пана молодого тато і мама / І пані молоді тато і мама / І ми Вас просимо, як Ваша воля, прийти ввечері до вінка, а завтра на весілля»*.

У румунських селах лишень дружбам належав обов'язок закликати гостей на весілля.

Дружки і дружки вибираються із близької родини – брати, сестри, двоюрідні брати чи добрі друзі. Щодо числа, воно відрізняється. У Балківцях ставлять найбільше вісім, а найменше шість дружбів та дружок. У Негостині та в Падуренах найменше двоє і найбільше четверо, а в Рудештах обов'язково лишень двоє.

Напередодні весілля в українських селах молодим виготовлялися та виготовляються і тепер весільні вінки. У молодих дома сходиться їхня

Буковинські молоді з весільними батьками

родина, сусіди, дружки та дружби, і весільна матка шиє вінок. Для молоді, листочки мірти зшиваються на червоній стрічці та позолочуються, а для молодого шили на корі, а тепер на банкнотах. До вінка запрошуються переважно жінки одружені, які в той час, коли матка шиє вінок, виконують пісні на різну тематику, як розлука молоді чи молодого з рідним домом, важка доля коло чужої хати та ін. Пісні хвилюють словами та мелодією, переважно сумного характеру. Наприклад, *«Кілько мамка в город гляне, / Тільки мамці серце в'яне. / Гой одну я дочку мала, / Що це зіллє насіяла. / Насіяла, насадила, / В'день віночок не зносила... У вівторочок – на клиночок. / Пристань, серце, до жіночок...»*.

«Вінок» – це прощальний молодіжний вечір, на якому наречений і наречена прощаються з дівочою і парубоцькою громадою та переходять у стан одружених господарів. Церемонія закінчується невеликою гостинною з танцями й співом.

Цікаво, що і в румунському селі Рудештах також шиється вінок для молодих. Відмінність полягає в тому, що для молодого вінок шиє молода.

Найбільш пишною обрядовістю відзначався весільний день, звичаї якого не зникли цілком протягом років.

Український весільний обряд відрізняється тим, що окрім «шлаєра» (вуалю) матка кладе молоді на голову ще й віночок із мірти, а молодому на груди окрім квітки – вінок (у формі зірочки).

У румунських селах молодого приготувляють ритуалом формального «гоління», в імітуючегумористичному смислі, а він оплачує тих, що виконують цю справу.

(Продовження на 30-ій стор.)

Традиційне весілля на Буковині

(Продовження з 29-ої стор.)

Також в селі Рудештах подібно до звичаю з українських сіл, матки кладуть молодій на голову міртовий віночок. Молодий отримує свій віночок від молодої разом із квіткою.

Давно, молоді обов'язково мусили мати нові сорочки, ще не прані. Спеціально до весілля шили одяг, який зберігали і шанували впродовж усього життя.

Ще одна різниця полягає в тому, що в українських селах дружки несуть весільну квітку до дому батьків і молодого. Тому що тут молодий не приходять до дому молодої, лишень якщо вона з другого села. Вони зустрічаються по дорозі до церкви. Весільний поїзд молодого, який вирушає по молоду, складається з батьків, дружок, світивок та дружбів і родичів.

А в румунських селах молода ставить весільну квітку молодому, весільним батькам, близькій родині, які наперед того, як йти до церкви, приходять за нею, хоча вони тутешні.

За звичаєм, наперед вінчання батьки першими благословляли своїх дітей на одруження і «перепивали» щастя-долю. Для цього використовуються два калачі, пакет солі, яких рідні батьки тримають в руках. Перед ними молодий чи молода, на колінах, кажуть прощі: «Прощайте мені, тату і мамо, і вся близька родино, за всі гріхи, які я зробив/-ла». В цей час музиканти виконують сумну пісню, і один чоловік промовляє хвилюючі слова, якими молоді прощаються з рідними батьками.

У Балківцях після цього переливають на воротах воду, а мама молодої кропить свяченою водою всю сім'ю три рази та й розбиває тарілку з водою як знак благополуччя.

Після вінчання коло церкви створюється святкова атмосфера. Всі танцюють: молоді, весільні батьки, свашки, дружки, дружки, мама і батько молодої та молодого; частують горілкою та пригощають солодощами всіх присутніх.

У вищеназваних румунських селах лишень рідні батьки та весільні батьки займаються пригощанням біля церкви.

Колись після шлюбу молоді поверталися до дому молодої чи молодого, в залежності від того, хто з них організував весілля.

Тепер весілля відбуваються у ресторанах. Але на шляху молодому все ще влаштовують «перейму», вимагаючи за молоду викуп, який хлопці з її села беруть біля воріт її хати. Вони одержують горілку та калач і пропускають весільний поїзд на подвір'я.

У селі Падуренах такий «викуп» подає і молодий, якщо відходить на чуже село. Тут дівчата зупиняють весільний поїзд вінком із ялинки прикрашеним квітами, якого ставлять посеред дороги.

Давно після повернення додому із церкви відбувалося обдаровування: спочатку родичі молодого наділяли подарунками родичів молодої, потім – навпаки. У Рудештах обдаровувалися коло церкви після вінчання.

Надвечір перед весільним пропоем приходив віз забирати молоду та відвезти її зестру до молодого. Зестра складалася із необхідних хатніх речей (подушки, ковдри, килими, ліжко, шафа та ін.). Це відбувалося у присутності весільних, тому дівчата та їхні матері приготувалися до цього моменту дуже пильно. Тепер цього звичаю вже не дотримуються.

Після цього всі збиралися на «весільний пропій», останній акорд весілля, який відбувався зі співами і танцями.

Власне весільна церемонія завершується обрядом покривання голови молодої хустиною, що символізувало її перехід у стан заміжньої жінки. Це роблять весільні матки. Колись, після завершення весілля музика і дружки виряджали весільних батьків до власних домів.

Третій день також вважається весільним, його в Негостині називають «Відгризини». Тепер запрошуються батьки, близька родина на святковий стіл. Ця зустріч повинна зміцнити зв'язок між родинами молодих і весільними батьками.

Давно, через тиждень після весілля молоді йшли до батьків молодої на *міні*: батько молодої повинен був віддати, що «мінів» (обіцяв) дати їй у віно під час сватання і заручин. Поступово сучасні умови витіснили такий звичай.

Традиції та звичаї – це наш зв'язок із минулим. Ми повинні зберігати цю душевну скарбницю, в яку наші предки вклали свою душу.

Народні обряди присутні у головних моментах нашого життя. Чи не вони прикрашають такі події?

Лариса ЯКОБЧУК-БЕВКА

МИКУЦІЙ У ЛІСНИХ

(Легенда)

Розповідали старожили, що давним-давно, ще коли сатани блукали не лишень лісами, пущами та скелями, а мішалися й поміж люди, скрито та хитрощами близились до християн, спокушували і притягали їх до гріхів. Отже, тоді лісами, горами, вершинами та скелями Соколова, Фаркова, Герштула, Грегота, Стовбишша, Поп Івана, Щербана, Михайлика, Вендрела, Яворова та Камінця бували і лісові дівки (дівки), що їх називали – «лісні». Казали їм ще й: краснянки, красуньки, русалки, дияволиці або просто – нечистота. Старенькі люди пригадували, що лісні станом та обличчям подобали нашим дівкам та молодіцям. І все ж таки, старенькі пристежили, що воно не так, що існувала різниця між нашими дівками та лісними. Лісні мали ноги, як у козулі, як у сарни, інші, як у осла. Бували дівулі-лісні, що мали одну ногу, як в курки, а іншу – дівочу, християнську ногу. Говорили, що такі лісні були прокляті, від ніг до голови були зібрані чи то в хутрову лудину, чи в лахміття із смерекової або ялинової кори.

Ще пригадували, що де були в лісі з'єднані в обіймах дві смереки або дві ялини, там лісні чепили собі кросна. На кроснах тих готували собі одягу.

На непогоду лісні ворушилились, галасували, а молоді лісні-дівулі співали, гулюкали, кликали мужчин до себе.

Як повсюду, де чулося, що водяться русалки-лісні, так і нашими горами Карпатами казкові дівки чинили неспокій та шкоду.

Сталося воно, що із полянського присілка Лугів вкрали лісні хлопчика Микуція та вітром понесли в далекі гори, на вершину Чорної Гори. Там «засмолили» хлопчика в тайній печері – та й паче! Багато років не відав Микуцій, де він, в якому краї, що із ним. Уважно сокотили лісні хлопчика, аби той не утік із печери.

Минули роки. До решти, пощастило Микуцієві вийти із гнізда та ходити разом із лісними безлюдними полянами погід вершини гір та полонин. Брали Микуція допомагати на сінокоси, бо лісні одомашнювали сарн для молока. На зиму «худобі» потрібне сіно. Але не мали чим косити. Де косу взяти, звідки серпа?.. Такого лісні не мали. Руками вимикали траву, носили

на сонячні полянки, де її сушили. До решти довірили Микуцієві та посилали його самого готувати сіно на зиму, збирати терен, скорух і буковий жир.

Хоч газдував Микуцій в чужому краї, самотнім, але не думав і не бажав повернутися туди, звідки його вкрали дівулі. Покорився долі. Що мав робити? А як дожити вік?.. В селі про нього забулося, і вже не вистачало часу розпочинати життя заново.

Попід Чорну Гору випасалася отара із Кобилянської Поляни. Старший вівчар-ватаг надбивав бородатого діда, що приглядався із гори до стаї, на ватру. Стринувши «стрия», запитав його, що із ним, старим та самим у далеких та високих горах? Звідки він? Кого ляшує?.. Видно стало, що дід ще не забув балакати. По-тихоньку бородатий дід розповів вівчареві свою неgodу та свою долю, що довгий час живе у скелі Чорної Гори разом із «дівулями». Вислухавши старого, ватаг порадив йому:

– Ану, діду... Ану, чоловіче!.. Якщо хочеш вивратися звідси, я навчу тебе, що тобі робити. Але цього року вже пізно, вже сіно зібрали. Але нарік, в сінокоси, коли мете вимикати траву, ти вимикай саме найдовшу та качай у валок! Відкачуй на край поляни, близько до ізвора! Коли скімуєш, що лісні стануть на відпочинок, бо і вони відпочивають – одна в холоді, інша іде обізнати дитину, інша хтозна-куди, – тоді замотайся у валок, як у мішок і покачайся до ізвора, швиденько! На ізворі забрени у воду та долів водичков – вниз та вниз! Прийдеш на річку, забрени в річку і тікай річкою вниз та вниз! Знайдеш наших людей, а там вже не журиса, ти же наш, а не лісний! – повчав ватаг діда Микуція.

Переконав вівчар діда, аби той залишив Чорну Гору та аби втік до рідного краю, в рідне село.

На слідуюче літо, на сінокосах, пропав Микуцій із полянки, де разом із лісними сушив сіно. Добрався до села.

Восени старий ватаг знайшов бідолаху діда Микуція жебраючим по селу і взяв його до себе, де той і дожив свій вік. Повів його і до рідного села, щасливий Микуцій впізнав рідну хату-халабуру, але хоч в рідному селі, та Микуцієві не пасувало жити самотньому.

Олекса БІВКА

КОКОШТРУЦИ

(Бувальщина)

Не так давно, в одному мальовничому селі Мараморощини на березі тихої річки була установлена та улаштована птахоферма. Визначна ферма, де вирощували красні породи гусей та качок. На фермі працювало зо сорок мешканців-кооператорів села. Більшість із службовців ферми – молодь, що здобула і певний рівень знань та професійну підготовку в галузі домашньої птиці. З часом ферма змодернізувалася та почала діяти за найновішими іноземними модерними нормами. Стала відомою не лише в державі, а й за кордоном, як надійна і продуктивна зоо-одиниця, із якою варто було складати угоди для експорту. Результати? Прекрасні! Промисел – пташине м'ясо, яйця, навіть і пир'я продавали на експорт, звідки поповнювали касу кооперативу валютою. А воно на добробут членам кооперативу.

По Грудневій революції 1989 року чемні та чесні мешканці того села не грабували маєток кооперативу, не позбиткували птахоферму так, як сталося іншими околицями держави. Щоправда і на цій фермі зчинилося безладдя та непорядок. Де голова, а де ноги? Але, до решти, все, що зісталося живим, поділили між кооператорами. А «одиницю» законсервували, замкнули на три колодки, забезпечили «стражею» і – спокій!

Не довго панував спокій в селі на бувшій фермі. Почали цікавитися про її долю «пани». Почались відвідини – делегати, агенти, менеджери та інші комерсанти. Чужинці, певна річ. А що вони шукали? Що вони бажали? Бажали купити бувшу птахоферму. Та незабаром знайшлися та прибули на «обзори» на ферму і два «хитруни». Хитруни-пани із чужини.

Перед брамою птахоферми – свято, урочистість... А мешканці шнурували вулицями галасуючи: «Прийшли пани-и-и! Прийшли пани на ферму-у-у! Пани на модерних автотуризмах¹!»

Разом із панами-делегатами прибули й

фоторепортери, газетярі, керівництво села...

Вилізли пани-делегати на украшену сцену перед брамою ферми, звідки розпочали дискурси. Почали пояснювати мету їхнього візиту. Дискурс розпочав пан, що себе вважав шефом делегації:

– Поважні панове! – загорлав приблизною румунською мовою той пан. – Поважні мешканці села!.. По-перше, хай представимося. Інженер, доктор, спеціаліст-птахолог кокоштруц, – тицьнув пальцем себе в груди, – Ґалінні Шпарлатіно! Інженер, доктор-біолог, спеціаліст кокоштруц пан Цупатруха Секитуро! – метнув рукою у свого колегу. – Чому прийшли до вас? Ми пригостили до вас на вашу користь. Бажаємо купити від вас, як бачите самі, тепер нічию та нікудишню птахоферму. Споруди її. Як бачите, ваша ферма тепер мертва. Без ніякої перспективи. Без прибутку! Бажаємо поставити ферму на ноги та в рух. На нову модерну дорогу в рамках престижної компанії «С. К. Ґалінні Шпарлатіно енд Секитуро Цупатрухо».

– Панове! – закричав у гучномовці пан Секитуро. – Панове! Я поясню вам детально, в чому справа! Як чули, пан Ґалінні Шпарлатіно разом зі мною бажаємо купити бувшу вашу птахоферму. Купити та оживити її, вчинити із неї справжню птахоферму. А для цієї справи, крім іншої модернізації із далекої Австралії, привеземо птиць, що їх називають кокоштруци. Певна річ, що не чули та не відаєте про них. Правда! Птаха рідкісна та лишень в помістах тієї держави тайно вирощують її. Які то птахи? Отакі! Подібні на африканських страусів. Різниця, але велика. Не приходиться вірити! Тому кокоштруци живуть на воді. А доросла птаха сягає поверх десять кілограмів ваги. Вага яйця сягає до 700 г. Утримання кокоштруців – нуль. Безкоштовне.

Отже, теперішню нікудишню вашу ферму рукавчиком із річки заллємо водою так, як

воно було передше. Рядком, побіля паркана, насадимо дерева «дудаки»². Кокоштруци смакують фрукти та дудакове листя. То їхня пристрасть! А тих фруктів-дудаків буде багато на сезон. А ті фрукти, що впадуть у воду, стануть консервами для кокоштруців на зиму. Кокоштруци смакують і дудакове листя, зелень, муруг із дна болота, пісок, камінці, муляницю.

В окрему ділянку болота привеземо рибку-карасика. Бо кокоштруци люблять поїдати і карасиків. Та ані карасиків не потрібно годувати. Карасики їстимуть мул, черв'ячків, комашок, а головно бліх. Бо кокоштруців нападають блохи. Купаючись у воді, вони витрушують блохи. А воно на користь та на страву карасикам. Цікаво, ні?.. – похвально закінчив Секитуро свою промову.

В продовженні свята знову взяв слово пан Шпарлатіно:

– Панове! – загорлав і він в гучномовець. – Дальше! Поміж деревами-дудаками начинимо десятки гніздечок для кокоштруців. В тих гніздах самиці відкладатимуть яйця. Призначені службовці, які матимуть в користуванні пневмочовна, обзиратимуть та збиратимуть яйця. Так само підбиратимуть гнізда та самиць на приплодок, щоб розмножувати пташок-кокоштруценят. Інтересно, що висижують яйця і самці-кокоштруци. Не потрібно їх доглядати! Панове! Змодернізуємо і бойню, лабораторію, склади, автопарк, тощо. М'ясо, яйця та навіть і пир'я – на експорт за валюту! Не знаєте, що пир'я із кокоштруців дуже цінне, дуже дороге! Його вживають для виготовлення одягу космонавтів, авіапілотів, моряків, мореплавців, водолазів... На фермі працюватимуть поверх сорок осіб-мешканців села...

Закінчилися урочисті промови та радісні новини. Пани делегати, провід села, масмедія були запрошені на урочистий бенкет. До решти, над вечір, зтихло все. Тиша і спокій знову запанували в селі. Але не надовго. Незабаром, через кілька тижнів, на ферму прибули пани із величезними грузовиками. Цілий день та цілу ніч орудували в приміщеннях ферми. Ранком пропали, але залишили браму ферми відкритою, ніби закликаючи: «На! Хай зістанеться і вам щось! Ваша була ферма!».

Коли прочуналися керівники села та по-

обзирали покинуту ферму, мали що бачити. Не приходилося вірити очам. Лабораторія, інкубатори, бойня, склад, приладдя та механізація – все пропало. До решти, пропав і мер села, довідавшись про грабж на птахофермі, щоправда, і мешканці села сувнулися. Вони ж були власниками ферми. Сувнулися та поцупали і вони те, що вартісне залишилось від бувшої птахоферми.

Зісталася птахоферма, як після пожежі, як після бомбардування, як подряпана воронами кобила у діброві. Тут стовп, там стовп, тут могила вапняків, там купа нікудишньої цегли, каміння... Пустий зарінок, будяччя та бодливі кущики...

Високо на бетонній брамі ферми залишився напис великими буквами:

«С.К. Ґалінні Шпарлатіно енд Секитуро Цупатрухо, СРЛ».

Але й той напис скоро став подзьобаний камінням, яким кидали хлопці «в шайбу».

1 Автотуризм – легкова машина.

2 Дудак – шовковиця.

◆*◆*◆*◆*◆*◆* **ІЗ НАРОДНОЇ ПІСЕННОЇ СКАРБНИЦІ** ◆*◆*◆*◆*◆*◆*

Міхаєла-Ларуса ТРАЙСТА

ВЕРХНЬОРІВНЯНСЬКІ СПІВАНКИ

ТА ДАЛА-С НЯ, РУДНА МАМКО

Та дала-с ня, рудна мамко,
За горы бувати,
А я, мамко, не потятко
Горамы літаты.

А я, мамко, не потятко
Абе-м полынула,
Та бе-м мому мыленькому
Волы завернула.

А я, мамко, не потятко,
Ані ластывочка,
Та цы я ты так наїла,
Цы моя сорочка?

Ой волыкы, соколыкы,
Не ораты вамы,
Літа ж мої молодії,
Як мы жаль за вамы.

Літа ж мої молодії,
Молоді, молоді,
Як мы марно проходите,
Як лысток на воді.

Який лыток на дубыні,
Такый на калыні,
Який любко в своєм селі,
Гуршый на чужыні.

Ой чужа, чужыночка,
Ай не наша цара,
Та ж бы у ной, рудна мамко,
Бідка пробувала.

Ой бідка ня побыла
Кобы ня не взяла,
Та лыш мого мыленького
Друга бы не удняла.

Любылам тя, муй мыленький,
Дуже-м тя любыла,
Друга мы тя удоймыла,
Гута бы ей убыла

ОЙ, БОЖЕ ЛАСКАВЕНЬКИЙ

Ой, Боже ласкавенький,
Неділя велька,

Та не дай-ня, рудна мамко,
Лыш за вандруныка.

Бо вандрунык ніч не робыт,
Лыш п'є та гуляє
Та ще прыйде додомочку,
Мене проклинає.

Волієш ня, рудна мамко,
За злодія даты,
Бо злодія ймут та уб'ют –
Буду газдоваты.

Та лыш дай ня, рудна мамко,
Та дай ня, та дай ня,
Аби-м така веселенька,
Як на весні ягня.

Та даєш ня, рудна мамко,
Та ня даєш, даєш,
А із кым ты на веснычку
Робыты гадаєш?

Та даєш ня, рудна мамко,
Та ня даєш, даєш
Та чому ня, рудна мамко,
Нічо не пытаєш?

Чого ня не пытаєш,
Ци ня не ме быты,
Ци ня лышыт попры себе
І другых любыты?

Та любімса, муй мыленький,
Любімса, любімса,
Аж бы гора в гору была,
Мы нерозыйдімса.

ОЙ ДАЛАС НЯ

Ой дала-с ня, рудна мамко
Дала-сня та дала,
Так, як оту конопельку
У болото прыклала.

Як туй конопельцы
У болоті гныты,
Так міні, молоденькуй,
На сьом світі жыты.

Ей, мамо, – каже, – мамо
Та й мамо, маміє,

Та там є-с ня породыла,
Де сонце не гріє.

Та там є-с ня породыла,
Де май хмарно було,
А бы міні, молоденькуй,
Весело не було.

Веселосте, молодосте,
Де-с мы са заділа,
Полынула-с в темный лісок
Та-с на дуба сіла.

Полынула-с в темный лісок,
Сіла на бзыночку,
Та там будеш процвытаты
В темному лісочку.

Дов полудня процвытаєш,
А уд полудня в'янеш,
Люба моя молодосте,
Як марно мынаєш.

Ой мамко моя стара,
Одну є-с ня мала,
Та там є-с ня управыла,
Куды чорна хмара.

Чорна хмара світ засяла,
Ще й полонынамы,
Була люба, була й туга,
Любку, мыжы намы.

Була люба, буде й друга
Мыжы намы двома,
Най са така люба найде
Мыжы чотырьома.

Та на што-с ня породыла,
Моя рудна мамо?
Нічії літа так не йдут,
Як мої супарно.

Літа мої молоденькі,
Літа мої, літа,
Так ня слызки облывають,
Што не выжу світа.

Куды хожу та думаю,
Та й стану, та плачу
За літамы молодымы
Як їх марно трачу.

Записано 29.07.2011 р.
від Ністор Одоті, 62 р.

СИДЖУ Я КРАЙ ВІКОНЕЧКА

Українська народна пісня

Си- джу я край ві- ко- неч- ка, На

зо- рі спо- гля- да- ю, Си- джу я край ві-

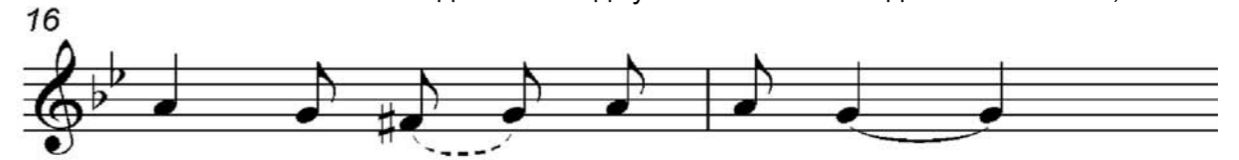
ко- неч- ка Та й так со- бі га- да- ю. Чи

При- деш, ми- лий, ти, чи ні, Що час- то так ме- ні

сниш- ся? Під- хо- джу ближ- че до вік- на, А

ти сто- їш, смі- єш- ся.

Сиджу я край віконечка,
На зорі споглядаю,
Сиджу я край віконечка,
Та й так собі гадаю.

Ага, мила! Ага, мила!
Як тяжко виглядати,
Личко твоє помарніло,
Красоньки не пізнати.

Любов-кохання, мов той цвіт,
Що зрання розцвітає,
Як той метелик, що на весні,
Що високо літає.

Приспів:

Чи прийдеши, милий, ти, чи ні,
Що часто так мені снишся?
– Підходжу ближче до вікна,
А ти стоїш, смієшся.

Приспів:

Так дай, мила, уста свої,
Нехай ще раз поцілую,
Серце моє горить вогнем,
Любов до тебе я чую.

Приспів:

Тож бережіть серця свої,
Щоб не кохалися зрання,
Бо відцвітуть сади навесні,
Не вернеться кохання.

Записав і подав Юрій ПАРАЩИНЕЦЬ

Дитячі сторінки

Павло ТИЧИНА

Біля озера у лісі

(Уривок)

Темний ліс, стежина біла:
чудно так, немовби сниться...

– Причаїлась то лисиця?

– Ні, гілляка поруділа:

хтось її зламав і кинув.

– За яку ж таку провину?

Я мовчу – і ти мовчиш.

День стає все гарячіш.

Залишились батько й мати

на узліссі на траві, –

нам обід приготувати.

...Що це в тебе на брові?

Глиця? Дай зніму руками.

Ну, та стій же... дереза!

Глянь он: на сосні над нами

білка шишку обгриза...

Та маленька Наталюка

раптом крикнула: – Гадюка!

– Ні, – кажу, – звичайний вуж,

сам тікав він чимдуж.

Де його, питаєш, хата,

і чого ушивсь прожогом? –

Ой дівчаточко-небого,

ти – широкі оченята!

Ти до всього ж бо цікава,

квітенько ласкава.

Шум кругом, немов хто бродить...

Грушка стежку загородить,

вільха руку подає –

і не знаєш, де ти є...

Гриб найшла ось Наталюся.

Дай сюди – я подивлюся!

Від такого – тільки мор.

Кинь його, це мухомор.

Зараз на гриби ще бідно:

без дощів же їх не видно,

підем іншої доби

по опеньки й по гриби.

Ось пеньочки, трухлі, прілі;

три берізки білі-білі,

всі у фартушках, в наряді,
аж тремтять – такі нам раді...

Папороть тебе забавить:

гостре листя розпушавить,

руку враз твою шершавить,

кличе все: – Жу-жу, жу-жу,

підійди – щось і скажу!

– Ні, ти краще нас зірви! –

збоку чулось од трави.

Оглянулись: там, де міні,

лісові дзвіночки сині...

Тут Наталія танцювать:

– Осьде три... чотири, п'ять!

Рву для мами, рву для тата, –

чуєте, як дзвонять дзвіночки? –

Ой русявенька дитинко,

ти – широкі оченята!

Павутиння між дерев;

думає на нім павук...

Чути десь і грюк, і рев.

То лісник рубає дрова,

мукає в дворі корова...

А з сосни пташина: чирк!

Гляне вниз – і нічирк...

Ти це, дятлоньку рябенький,

на голівці червоненький?

Цілий день ото клопочеш –

їстоньки, голодний, хочеш?

Сонце в листі прозира, –

лискотить сосни кора...

Ми з тобою ідемо.

Стежка зиркне, знову щезне.

Озеро – немов трюмо,

та таке ж бо величезне, –

тихо в берегах лежить.

Пташка писне: хочу жити!

Крильцем об трюмо черкає,

вмент знімається й зникає...

Ліс шумить та все гуде –

голова кругом іде...

Дитячі сторінки

Калиточка

(Українська народна казка)

Був собі чоловік та жінка, і була у них пара волів, а у їх сусіди – віз. Ото як прийде неділя або свято, то хто-небудь бере волів і воза та й їде чи до церкви, чи у гості, а на другу неділю – другий, та так і поділялись. От жінка того чоловіка, чії воли, раз йому і каже:

– Поведи воли та продай, справимо собі коня та повозку, будемо самі до церкви та до родичів їздити. Та ще, бач, сусіда свого воза не годує, а нам волів треба годувати.

Чоловік налигав воли і повів. Веде дорогою, аж ось доганяє його чоловік конем.

– Здоров!

– Здоров!

– А куди це воли ведеш?

– Продавать.

– Поміняй мені за коня.

– Давай.

Виміняв коня, сів верхи та й їде. Від'їхав недалеко і зустрічає чоловіка, що жене корову:

– Здоров!

– Здоров!

– А куди це ти їдеш?

– Коня продавать.

– Поміняй мені на корову.

– Давай!

Поміняв і веде дорогою, аж на полі пасуться свині та вівці. Зговорився він, виміняв корову на свиню, а потім на вівцю і поспішає додому. Овечка гарна, аж де не візьмись розлилась велика ріка, а на ній видимо-невидимо гусей. Підійшов він ближче, розбалакався з людьми, виміняв вівцю на гуску, та й пішов понад річкою, і зайшов у село.

Аж стрічає жінку, а та:

– Здоров!

– Здорова!

– А поміняй мені на півня гуску!

– Давай!

Помінялись. Іде далі, аж ось доганяє його чоловік:

– На продаж?

– Еге!

– А поміняй мені на калиточку.

– Давай!

Виміняв за півня калиточку й поспішає додому. Аж тут тобі річка розлилась. На березі стоїть перевіз, плату беруть, а в нього ж ні копійчки.

– А перевезете мене? Дам калиточку.

– Сідай!

Переїхав на другий берег.

А там та стояла валка чумаків. Як розпитали ж вони його, за що він виміняв калиточку, сміються з нього.

– Що тобі, – кажуть, – жінка за це зробить?

– Аж нічого! Скаже, слава богу, що хоч сам живий вернувся.

Та й побились об заклад. Коли скаже жінка так, то чумаки оддадуть йому дванадцять маж хури із батіжками. Зараз одібрали одного з себе і послали його до баби. От той приходить.

– Здорові!

– Здорові!

– А ти не чула про свого старого?

– Ні, не чула.

– Він воли на коня проміняв.

– От добре, возик недорого стоїть, як-небудь зберемось.

– Та й коня проміняв на корову.

– Це ще й краще, буде у нас молоко.

– Та й корову проміняв на свиню,

– І то добре, будуть у нас поросятка, а то чи заговляти, чи розговляться – все треба купити.

– Та й свиню проміняв на вівцю.

– І це добре, будуть ягнятка та вовночка, буде що у мене у спасівку прясти.

– Та й вівцю проміняв на гуску.

– І це добре, будут у нас крашаночки та пір'я.

– Та й гуску проміняв на півня.

– О, це і ще краще, півень раненько співатиме та нас до роботи будитиме.

– Та й півня проміняв на калиточку.

– І це добре, будемо, де хто заробить – чи він, чи я, в калиточку складати.

– Та він і калиточку за перевіз віддав.

– Ну що ж, слава богу, що хоч сам живий вернувся.

Так тим чумакам нічого робити, віддали йому дванадцять-теро маж.

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Михайло ТРАЙСТА

МАРАМОРОСЬКІ БУВАЛЬЩИНИ

БІНОКЛЬ, БИРУВ ТА ВУЙКО ФЕРИЩАК

(Гумореска)

Вийшовши з парафії, вуйко Феріщак поправив на шиї бінокль, перехрестився, плюнув на всі чотири сторони світу і, глянувши через плече на хвіртку парафії, прошептав:

– Но, від тепер, пане наміснику, тоді даш мені покуту, коли я сам себе в сраку цмокну!

Але, здогадавшись, що й «ті два лехмани», – бирув та лісник, кличуть його, то знову захмарився.

– Знаю я навіщо мене кличе, добре знаю!.. Хоче ми знову завісити на шию кілька днів прештації*, мамку би сей йойкнув!

Та ще не ступив добре вуйко Феріщак на сходи сільської хижі, як називали верхнянці примарію, а бирова ніби чорти в четверо зігнули – кланяється перед вуйком й запрошує:

– Прошу, вуйчику, прошу!.. Сідайте ось тут, де м'якенько, а я зараз вам... – і, не показавши, зник за дверима.

«Ану лиш подивса на юпетника!.. Іншим разом стою під дверима, що вже коріння пускаю, а тепер: «Прошу, вуйчику, прошу!..», Та може просити, поки му мох на язиці не виросте, бо я май много як три дні прештації не прийму!.. В мене ні волів, ні коней, як в інших, а він минулого року: «Сім днів, вуйку!.. Закон такий – сім днів... Та сра...ся я в такий закон. Три дні, три – і то забагато!..».

– Я, вуйку Феріщак... – появився бирув з пляшкою та двома чарками.

«Цей зблудив, чи насправді хоче мене горівкою...» – трохи не свиснув від здивування вуйко Феріщак.

– Я, вуйку Феріщак, запросив вас, щоб ми...
– І добре зробили, що запросили, бо я вже

собі толкую та думаю: «Ба коли ня покличе пан бирув?!», вже хотів незапрошений прийти. Але минулого року несправедливо ви мені та моїй бабі по сім днів прештації гіцнули! Несправедливо, пане бирув, зовсім несправедливо, бо в нас, Боже ня прости, ні волів, ні коней...

– Що мав робити, вуйку?.. Треба було закінчити дорогу до Стижерету.

– Та зі мною?! – трохи не скрикнув вуйко.
– Яка мені хосна з дороги, хосна Микиті, бо в нього і воли, і жінка молода... – сам не знав вуйко навіщо Микиту в приклади потяг.

«Ось куди гне дідька..!» – почухав потилицю бирув і, посміхаючись, до вуйка:

– Думаю, що ми порозуміємось, вуйку. Та беріть, беріть, вип'ємо за ваше здоров'я!..

Мал. Михайла ТРАЙСТИ

СМІЙТЕСЬ НА ЗДОРОВ'Я!

Цікаві бувальщини античності

У війську Олександра Македонського (356-323 до н.е.) був воїн на ім'я Олександр. Під час битв він завжди намагався втекти. Македонський помітив це і сказав йому:

– Прошу тебе: або перебори своє боягузтво, або зміни ім'я.

Звичай голити бороду вперше запровадив Олександр Македонський. Під час рукопашного бою вороги хапали його солдатів за бороди, через це Олександр наказав усім воїнам голитися.

Захищаючи рідне місто Сіракузи від нападу римлян, великий фізик і математик Архімед (287-212 до н.е.) так налякав ворогів своїми небаченими машинами, що варто було після цього над стінами показати звичайний дрючок або мотузку, як римляни розбігалися з криком:

– Архімед знову направляє на нас якусь машину!

Про Леонардо да Вінчі (1452-1519) розповідали, що коло його інтересів було необмежене. Він дуже вирізнявся з свого оточення. Любив музику, грав на лютні й добре співав. На людях був завжди веселим, та більше любляв самотність. Гуляв по місту й околицях, і люди часто бачили, як він довго дивиться за польотом птахів, за хмарами або, глибоко задумавшись, сидить десь на порозі. Швидко працювати він не вмів, а тому бідував. Його володар Лоренцо Медічі і гадки не мав, що цей бідняк був найбільший художник і вчений свого часу.

Відомого поета Франческа Петрарку (1304-1374) запитали, чому він не одружиться з Лаурою, якій присвятив уже чимало ніжних пісень.

– Де ж я тоді братиму матеріал для своїх пісень? – відповів поет.

Підготував Іван РЕБОШАПКА

– Порозуміємось, пане, як би ся не порозуміли, бо не запросили ви мене до сільської хижі вінка зеленого, – посміхнувся вуйко, перехилиючи чарку.

– Думаю, ви нікому не говорили про...

– Бістош, не говорив! – кривув вуйко, хоча і не знав про що йде мова.

– Це добре! Дуже добре!.. Бо, якби дізнався Микита, то горлянку би мені перерізував!

– Те саме казав і пуп!

– А пуп звідки знає?.. Ви казали, што не говорили нікому... – випулив очі бирув.

– Так і є, я не говорив нікому!

– А пуп?!

– Що з попом?..

– Та ви якраз казали, шо пуп казав, що якби дізнався Микита, то би мені горлянку перерізував...

– То не про вашу горлянку, пане бирув...

– А про чию?..

– Та про чию?.. Хіба не догадується?..

– Як?.. І він! – скрикнув бирув.

– І він.

– Причаща му материне з пущиком! Добре би зробив Микита, якби...

– Дав мені сім сотень, щоб я мовчав, а я... май скоро проговорит камінь, як я! – перебив його вуйко.

– Та, бачу! Зараз почне і камінь, бо ви вже почали...

– Який ви дурень, пане, та ж бо ви з попом в однім гівні!

– Гм, і мені треба вам заплатити сім сотень?..

– Та як собі хочете, хіба я просив?..

З сільської хижі вуйко вийшов, посвистуючи. Зупинився на сходах, поправив бінокль і прошептав:

– Но, паночку, даш тепер мені прештацію, коли і пуп покуту!..

* Прештація – суспільно-корисні роботи.

*Давно вже збігла хвиля жовтопінна
і рій бджолиний в простір закотивсь,
упали соняхи поштиво на коліна...
немов землі удосталь напились...*

Павло МОВЧАН

